2026 ЙИЛ – МАҲАЛЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА ЖАМИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ ЙИЛИ

2020 йил 25 январдан чиқа бошлаган

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

Миллий тикланишдан — миллий юксалиш сари

Ижтимоий-сиёсий газета

№ 11 (1610), 2026 йил 17 январь, шанба

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news yuz.uz_news

НАТИЖАГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ДИПЛОМАТИЯ

ЎЗБЕКИСТОН ТАШҚИ АЛОҚАЛАРИНИНГ ИЖОБИЙ ТАЖРИБАСИ

Дунёда геосиёсий рақобат сўнгги йилларда тобора кескинлашиб, савдо йўналишлари, транспорт-логистика занжирлари ва хавфсизлик архитектураси тез ўзгармоқда. Мана шундай мураккаб шароитда Ўзбекистон ташқи сиёсатда фаолликни ошириб, амалий натижага йўналтирилган дипломатия моделини изчил шакллантирмоқда. Бу жараён 15 январь куни Президентимиз Шавкат Мирзиёев раислигида Ташқи ишлар вазирлиги ҳамда хориждаги дипломатик ваколатхоналар фаолиятига бағишланган йиғилишда янада аниқ вазифа ва мезонлар билан мустаҳкамланди.

Ижобий тенденцияларнинг энг кўзга кўринадиган жиҳати — ташқи алоқалар инфратузилмасининг кенгайишидир. 2017 йилдан буён хорижда янги дипломатик ва консуллик ваколатхоналари очилиб, уларнинг сони 60 тага, дипломатик алоқа ўрнатилган давлатлар сони эса 165 тага етгани қайд этилди. Бу, аввало, Ўзбекистоннинг турли минтақаларда доимий мулоқот каналларини кучайтираётгани ва ҳамкорликни тизимли йўлга қўяётганини англатади.

Бундай тармоқнинг кенгайиши ташқи сиёсатни “бир марталик ташрифлар дипломатияси”дан чиқариб, савдо, инвестиция, технология, таълим, туризм ва миграция каби йўналишларда узлуксиз ишлайдиган амалий механизмга айлантиради.

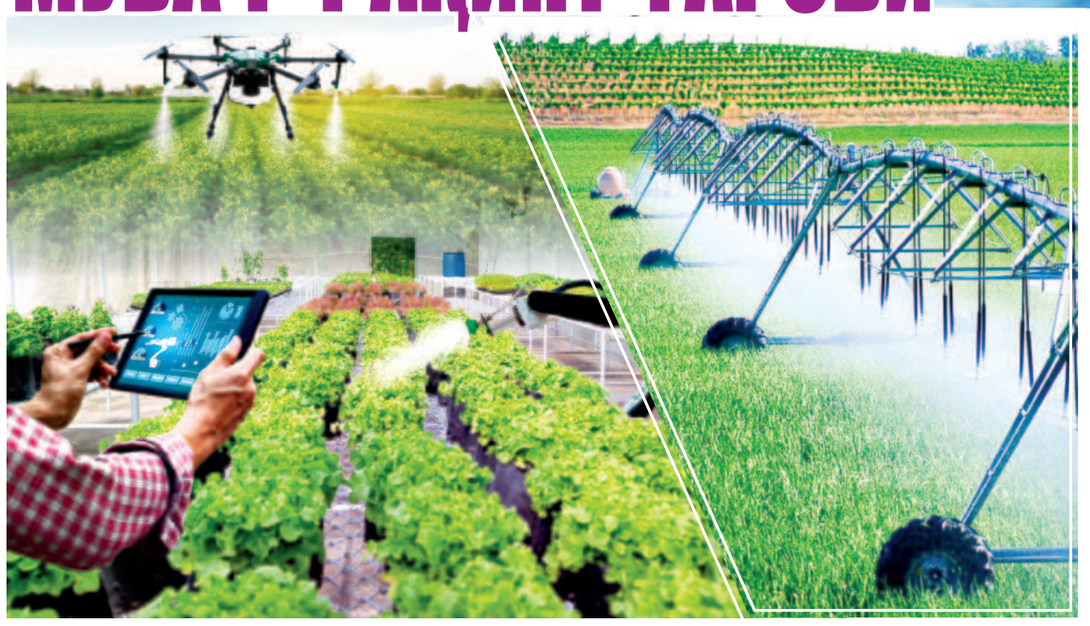
Давоми 2-бетда

Президент қарорлари — ҳаётда ва назоратда

Сув — улуғ неъмат, тириклик манбаи. Халқимиз азалдан сувни эъзозлаб келган, ҳар бир томчисини ҳатто тиллога тенглаган. “Сув — бебаҳо бойлик”, “Сув — зар, сувчи — заргар”, “Сув келтирган элда азиз” каби мақоллар бунинг тасдиғидир.

ҚАТЪИЙ ТАРТИБ ВА ИНТИЗОМ — МУВАФФАҚИЯТ ГАРОВИ

Амударё ва Сирдарё ҳавзасида жойлашган мамлакатимизда сувчиларнинг машаққатли хизмати эвазига далаларга обиҳаёт етказиб берилиб, экинлардан мўл ҳосил олинмоқда. Бозорларимиз йилнинг тўрт фаслида ҳам тўкин, дастурхонларимиз ноз-неъматларга тўла, турмушимиз йилдан йилга фаровонлашиб бормоқда.

Президентимиз ташаббуси билан сув хўжалиги соҳасини комплекс ривожлантириш, сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш, жумладан, рақамли ва сув тежовчи суғориш технологияларини кенг жорий этишга алоҳида эътибор қаратилиб, бу борада улкан натижаларга эришилмоқда.

Сув хўжалиги соҳасида Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Вазирлар Маҳкамасининг ҳужжатлари билан белгиланган прогноз кўрсаткичлар ҳамда индикаторлар ижросини таъминлаш, кўзланган мақсадлар юзасидан натижадорлик ва самарадорликка эришиш негизида ўз ишига муҳаббат, ватанпарварлик, фидойилик, садоқат, қатъий интизом, юксак масъулият каби сифатлар турибди.

Соҳада меҳнат қилаётган ишчи-хизматчилар, мироблар, машинист, экскаваторчи ва бульдозерчилар, барча ходимларнинг ҳаёти даражаси ва сифатини ошириш борасидаги ислоҳотлар натижадорлиги бевосита уларни амалга оширишга қаратилган ҳужжатлар ва қарорларни ижро этиш бўйича интизомнинг қатъийлигига боғлиқ.

Давоми 3-бетда

Бунёдкорлик

КЎП ҚАВАТЛИ УЙЛАР ҚУРИЛИШИДА ЎСИШ КАТТА

Уларга хизмат кўрсатиш СИФАТИ-ЧИ?

Дунёнинг энг тез тараққий этган мамлакатларидан бири — Сингапурда “олтин тўртлик қоидаси” ижтимоий модели, анъанаси мавжуд. Унга кўра, инсон бахтли бўлиши учун битта уй, битта машина, битта иш, битта оиланинг ўзи кифоя. Айнан “олтин тўртлик қоидаси” расмий қонун ҳужжати сифатида мавжуд бўлмаса-да, инсонларни айни шу давлат сиёсатига йўналтирадиган, барқарор ва интизомли ҳаёт моделига мослаштиришга хизмат қиладиган бир қатор ҳужжатлар бор. Жумладан, уй-жой билан таъминлаш борасида Housing & Development Board (HDB), “Build-to-Order” (BTO) тизимлари, оилани ҳимоя қилиш Women’s Charter қонуни, машинага эга бўлиш борасида Certificate of Entitlement (COE) тизими жорий этилган.

Аслини олганда, ушбу қоида фақатгина сингапурликлар эмас, ўзбекистонликлар учун ҳам муҳим аҳамият касб этади. Аксарият юртдошларимиздан “Ўзингизни тўла-қонли бахтли ҳис қилишингиз учун нима керак?” дея сўрасангиз, “Ўз уйим, ўғил-қиз фарзандларим бўлса, яна битта машина олсам. Менга бошқа нарса керак эмас”, дея жавоб беради одатда. Уларнинг орасида, айниқса, ўз уйига эга бўлиш катта аҳамиятга эга.

Давоми 2-бетда

Бугуннинг гапи

Ахборот технологиялари асрида рақамлаштириш ҳар қачонгидан ҳам долзарб аҳамият касб этмоқда. Рақамли технологиялар жамият ҳаётининг барча соҳаларини қамраб олаётган ҳозирги даврда аёлларнинг рақамли саводхонлиги глобал миқёсда устувор масалага айланди.

100 МИНГ ХОТИН-ҚИЗ ЗАМОНАВИЙ КАСБГА ТАЙЁРЛАНАДИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Жаҳон Банки ва Халқаро телекоммуникациялар бирлашмаси каби халқаро ташкилотлар аёлларнинг рақамли дунёга тенг ҳуқуқли киришини таъминлашни барқарор ривожланиш мақсадларининг ажралмас қисми сифатида кўрмоқда. Статистик маълумотларга кўра, дунё бўйича 259 миллион аёл интернетдан фойдаланиш имкониятига эга эмас, бу эса уларнинг таълим, бандлик ва рақамли хизматлардан фойдаланишини чеклайди. Уларнинг рақамли саводхонлигини ошириш нафақат гендер тенглигини таъминлайди, балки глобал миқёсда иқтисодий ўсиш, инновациялар ва ижтимоий инклюзияни жадаллаштиришга хизмат қилади. Шу боис, аёлларнинг рақамли кўникмаларга эга бўлиши замонавий жамиятлар учун стратегик устувор йўналишлардан бири ҳисобланади.

Рақамлаштириш шароитида гендер тенглигини таъминлаш жуда муҳим, бу жараён жамиятда мавжуд ижтимоий-иқтисодий нотенгликни камайтириш учун имконият яратади. Ўзбекистонда хотин-қизларнинг сифатли таълим, илм-фан, рақамли технологиялардан фойдаланишини таъминлаш ва инновацион фаолиятдаги иштирокини кенгайтириш доимий эътибор марказидаги масалалардан.

Давоми 3-бетда

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ – 2025 ЙИЛ ЯКУНЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАР

Мамлакатимизда 2025 йилда юз берган оламшумул янгиланишлару энг муҳим воқеаларнинг туб мазмун-моҳиятига назар солар эканмиз, турли соҳаларда эришилган ютуқлар ҳамда забт этилган марралар шукуҳидан руҳимиз таскин топиб, дилимиз равшанлашади, тилимизда шукроналик калимаси айланади.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, “Иқтисодиётни барқарор ривожлантириш, халқимиз учун муносиб турмуш даражасини таъминлаш, мустаҳкам ҳуқуқий тизим ва очиқ жамият барпо этиш йўлидаги кенг кўламли ислоҳотларимиз дунё жамоатчилиги томонидан эътироф этилмоқда. Масалан, 2025 йилда Барқарор ривожланиш мақсадлари индексида Ўзбекистон 19 поғона юқори кўтарилиб, Шарқий Европа ва Марказий Осиё минтақасида энг жадал ривожланаётган мамлакат сифатида қайд этилди”.

Замонавий цивилизациянинг устувор мезони

Президентимиз 2025 йил сентябрда Нью-Йоркда бўлиб ўтган БМТ Бош Ассамблеясининг 80-сессиясида нутқ сўзлади. Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, “Янги Ўзбекистон барча давлатлар билан ўзаро ҳамжиҳатлик, очиқ мулоқот ва яқин шериклик тарафдоридир. Биз халқлар, маданиятлар ва цивилизациялар ўртасидаги мулоқотни мустаҳкамлаш, умумбашарий мақсадларни рўёбга чиқариш йўлида ўз ҳиссамизни қўшишга доим тайёрмиз”.

Давоми 4-бетда

2026 йил 17 январь, 11-сон

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news yuz.uz_news

НАТИЖАГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ДИПЛОМАТИЯ

ЎЗБЕКИСТОН ТАШҚИ АЛОҚАЛАРИНИНГ ИЖОБИЙ ТАЖРИБАСИ

Бошланиши 1-бетда

Йиғилишда давлатимиз раҳбари томонидан муҳим ёндашув қатъий белгилаб берилди: элчи фақат сиёсий мулоқот юритувчи шахс эмас, балки инвестиция ва технологияни жалб этадиган, янги экспорт бозорларини очадиган, логистика йўлакларини ишга соладиган, туристлар оқимини оширадиган ҳамда фуқаролар ҳуқуқини ҳимоя қиладиган давлат вакили сифатида ишлаши керак.

Шу нуқтаи назардан, элчилар фаолиятини KPI асосида баҳолаш тамойили илгари сурилди. Хусусан, элчи ишлаётган давлатдан экспорт тушумлари, туристлар оқими ва қонуний меҳнат миграцияси кўрсаткичлари асосий мезон сифатида белгиланиши қайд этилди. Бу механизм, бир томондан, масъулиятни оширади, яъни “Қайси элчихона қайси йўналишда қандай натижа қилди?” деган саволга аниқ жавоб топиб беради. Иккинчи томондан, тармоқлар координациясини кучайтиради, яъни “элчи — вазирлик — ҳудуд — бизнес” занжири бир мақсад атрофида боғланади.

Шу билан бирга, аниқ инвестиция ёки экспорт лойиҳасини якунига етказган элчиларни моддий рағбатлантириш амалиёти жорий этилиши таъкидланди. Бу дипломатияда лойиҳа асосида ишлаш маданиятини кучайтиради.

Сўнгги йиллар ташқи сиёсатининг энг кўринадиган натижаси иқтисодий кўрсаткичларда акс этмоқда. 2025 йилда икки ва кўп томонлама тадбирлар доирасида умумий қиймати 160 миллиард долларлик инвестиция лойиҳалари ва савдо битимлари имзоланган, ташқи савдо айланмаси 80 миллиард доллардан ошгани, экспорт 33,5 миллиард долларга етгани ва хорижий инвестициялар 43 миллиард доллардан ошгани келтирилди.

Бу кўрсаткичлар ташқи сиёсатнинг иқтисодиётга бевосита қиймат яратиш қобилияти ортганини англатади. Эндиликда иқтисодий дипломатия алоҳида йўналиш эмас, балки барқарор тараққиёт ва иқтисодий хавфсизликнинг муҳим омилларидан бири сифатида қаралмоқда.

Глобал вазият таъсирида логистика харажатларининг ошиши миллий маҳсулотлар рақобатбардошлигига бевосита таъсир қилмоқда. Европа бозорларига юк ташиш харажатлари қарийб икки баравар ошгани қайд этилиб, Польша Европа йўналишида муҳим “логистика дарвозаси” сифатида эътироф этилди. Брест чегара пунктида ўзбекистонлик юк ташувчилар учун алоҳида йўлак очиш масаласини келишиш вазифаси қўйилди.

Бу ерда муҳим нуқта шундаки, ташқи сиёсат эндиликда фақат шартномалар имзолашни эмас, балки транзит, йўлак, хаб ва савдо уйлари орқали экспортнинг реал инфратузилмасини барпо этишга ўтаётганини кўрсатмоқда. Шу маънода, Президентимиз Руминиянинг Констанца шаҳрида савдо уйини ташкил этиш ва 2026 йилда экспортни икки баравар ошириш бўйича ҳам вазифалар белгилаб берди.

Одилжон МАМАТКАРИМОВ,
Олий Мажлис Сенати аъзоси

Шунингдек, тўқимачилик каби тармоқларда “мақсадли давлатлар” рўйхати ҳам аниқлаштирилди. 90 миллиард долларлик тўқимачилик маҳсулотларини импорт қиладиган йирик бозорларда ваколатхоналар фаолиятини кучайтириш, 15 та хорижий сорсинг компания ва брендни олиб келиш, 100 та маҳаллий корхонага халқаро стандартларни жорий қилиш вазифалари белгиланди.

Президентимиз томонидан Африка қитъаси янги экспорт йўналиши сифатида алоҳида тилга олинди. Кўп давлатли, катта бозор сиғимига эга минтақада савдо-иқтисодий ҳамкорликни кучайтириш учун “йўл харитаси” ишлаб чиқиш — экспорт диверсификациясининг стратегик ечими сифатида кўринади. Қайд этиш лозимки, бу масала, айниқса, анъанавий бозорлардаги таваккалчилик ортиб бораётган даврда жуда муҳим ҳисобланади.

Долзарб мавзу

Йиғилишда туризмга ҳам алоҳида эътибор қаратилди. 2025 йилда Ўзбекистонга келган хорижий туристлар сони 11,5 миллионга етгани, туризм экспорти 4,7 миллиард доллар бўлгани таъкидланиб, 2030 йилгача туристлар оқимини 20 миллионга етказиш мақсади белгиланди.

ТАҲЛИЛЛАР ШУНИ КЎРСАТАДИКИ, СЎНГГИ ЙИЛЛАРДА ЎЗБЕКИСТОННИНГ ОЧИҚ ВА ПРАГМАТИК ТАШҚИ СИЁСАТИ ҲАМКОРЛИК ГЕОГРАФИЯСИНИ КЕНГАЙТИРДИ, ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИКНИ ОШИРДИ ВА ТАШҚИ ДИПЛОМАТИЯНИ ҲАЁТИЙ НАТИЖАЛАР БИЛАН БОҒЛАШ ЙЎЛИДА МУҲИМ ҚАДАМЛАРНИ ТАЪМИНЛАДИ.

Эътироф этиш керак, сўнгги йилларда ташқи сиёсат фақат давлат муносабатини эмас, балки фуқаро манфаатини ҳимоя қилиш билан ўлчанадиган босқичга кирди. Йиғилишда хорижда турли рейдлар чоғида фуқаролар ҳуқуқлари бузилиши жамоатчиликда жиддий норозилик уйғотаётгани таъкидланиб, элчи ва консуллар ҳар бир ҳолат бўйича малакали юридик ёрдам кўрсатиши шартлиги айтилди. Давлатимиз раҳбари томонидан “Кабинет дипломатияси”дан воз кечиб, ватандошлар билан жойларда ишлаш талаби қўйилди.

Қонуний меҳнат миграцияси йўналишида ҳам амалий вазифалар берилди. Хусусан, Швеция, Дания ва Норвегияда ишчи кучига эҳтиёж катта экани, ўқитиш ва сертификатлаш механизмларидан фойдаланиб, ушбу мамлакатлар билан ҳамкорлик дастурини ишлаб чиқиш зарурлиги таъкидланди. Бу ёндашув миграцияга муаммо сифатида эмас, балки тўғри бошқарилса, юқори даромадли иш ўринлари, касбий малака ва тил тайёргарлиги орқали ижтимоий барқарорликка хизмат қилувчи имконият сифатида қарашни англатади.

Йиғилишда туризмга ҳам алоҳида эътибор қаратилди. 2025 йилда Ўзбекистонга келган хорижий туристлар сони 11,5 миллионга етгани, туризм экспорти 4,7 миллиард доллар бўлгани таъкидланиб, 2030 йилгача туристлар оқимини 20 миллионга етказиш мақсади белгиланди.

Бу йўналишда элчиларга Туризм қўмитаси билан янгича ёндашув асосида ишлаш, йирик аутсорсинг компанияларни жалб этиш вазифаси қўйилди. Айрим давлатларда элчихоналарда туризм ва маданият бўйича маслаҳатчи лавозимлари жорий этилиши эса мамлакат имижи, маданий тарғибот ва иқтисодий самарани бир нуқтада уйғунлаштиришга хизмат қилади.

Йиғилишнинг узоқ муддатли аҳамиятга эга жиҳатларидан бири — Ўзбекистон Республикасининг Ташқи сиёсат фаолияти концепциясини янгилаш ташаббусидир. Янги концепция мамлакатнинг стратегик мақсадлари ва ички ислоҳотлар мантиғини, иқтисодий дипломатия билан бирга хавфсизлик, инвестиция, экспорт, транспорт-логистика, сув ва иқлим каби миллий манфаатларни ўзаро боғлиқ ҳолда акс эттириши зарурлиги таъкидланди.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, сўнгги йилларда Ўзбекистоннинг очиқ ва прагматик ташқи сиёсати ҳамкорлик географиясини кенгайтирди, иқтисодий самарадорликни оширди ва ташқи дипломатияни ҳаётий натижалар билан боғлаш йўлида муҳим қадамларни таъминлади. Энди асосий вазифа — мавжуд ютуқларни институционал натижа тизимига айлантиришдир. Ишонамизки, KPI асосида баҳолаш, лойиҳаға боғланган рағбат, логистика ва экспортда аниқ “ҳудудий — тармоқ — элчихона” координацияси, фуқаролар ҳуқуқи ва қонуний миграцияга эътибор, туризм ва имиж сиёсати — буларнинг барчаси ташқи сиёсатни реал иқтисодий ва ижтимоий самарага боғлайдиган янги моделнинг устунлари бўлади. Бу эса Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатини миллий манфаатларни халқаро майдонда қатъий ва амалий ҳимоя қиладиган замонавий дипломатия мактаби сифатида янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Бунёдкорлик

КЎП ҚАВАТЛИ УЙЛАР ҚУРИЛИШИДА ЎСИШ КАТТА

УЛАРГА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СИФАТИ-ЧИ?

Бошланиши 1-бетда

Шу боис, мамлакатимизда тўққиз йил олдин бошланган ортга қайтмас ислоҳотлардан бири айнан шу — уй-жой қуриш, уни сотиш ва сотиб олиш тизимини ўзгартириш бўлди. Кенг кўламли бунёдкорлик ишлари олиб борилиб, замонавий кўп қаватли уйлардан иборат, ўзига хос инфратузилмасига эга “Янги Ўзбекистон” массивлари бунёд этилди. Ўтган давр мобайнида бу тармоқ такомиллашиб борди, йил сайин бунёдкорлик шиддати кучайса кучайдики, камаймади.

Президентимиз Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига йўллаган Мурожаатномасида бу борадаги ишлар 2026 йил янги босқичга кўтарилишини таъкидлади. Жумладан, ўтган йилда аҳолига 8 миллион 100 минг квадрат метрли, 135 минг хонадондан иборат кўп қаватли уйлар топширилди. Умуман, сўнгги тўққиз йилда 210 миллион квадрат метрли турар ва нотурар жой объектлари фойдаланишга топширилди. Бу кўрсаткичлар янада кўтарилиши назарда тутилган.

Аҳоли эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда, кўп қаватли турар жойлар кўпайгани яхши, аммо кўп квартирали уйларни бошқариш соҳасини ҳам шунга мос такомиллаштириш, фаолиятини янада жадаллаштириш зарур.

Президентимиз шу йил 14 январь куни кўп квартирали уй-жой фондини бошқариш тизимини такомиллаштириш ва аҳолига сифатли хизмат кўрсатишни таъминлашга қаратилган таклифлар тақдимоти билан танишди. Йиғилишда соҳадаги муаммолар ва уларнинг оқилона ечими тўғрисида сўз борди.

Бугунги кунда мамлакатимизда 44 мингдан зиёд кўп квартирали уйда 7,1 миллион аҳоли истиқомат қилади. Уларга 900 дан ортиқ бошқарув сервис компаниялари ва 200 дан ортиқ ширкатлар хизмат қилади. Шунингдек, 856 та уйда ўзини ўзи бошқариш тизими жорий этилган. Бошқарув сервис компаниялари фаолияти барқарорлиги ва самарадорлигини таъминлашда хизматлар сифатини ошириш, қўшимча сервис турларини жорий этиш долзарб аҳамиятга эга.

Қайд этилганидек, бошқарув компанияларининг аксарияти мажбурий бадал ҳисобидан фаолият юритмоқда, уларнинг фаолиятига инвестиция киритишга тайёр тадбиркорлар

кам. Шунингдек, экспертларнинг дастлабки ҳисоб-китобларига кўра, йирик шаҳар ва вилоят марказларида бошқарув сервис компанияларининг яширин даромадлари расмий тушумлардан камида икки баробар кўп.

Буларнинг барчаси соҳага даромад келтирадиган янги модель ишлаб чиқиш зарурлигини исботлаб турибди. Шунингдек, тармоқни рақамлаштириш, сунъий интеллектдан фойдаланиш самарадорлигини орттириш ҳам бугунги давр талаби. Шу муносабат билан 2026 йил 1 июлдан 2030 йил 1 январга қадар Тошкент шаҳрида кўп квартирали уй-жойларни бошқаришнинг кластер тизимини ҳуқуқий эксперимент сифатида жорий этиш таклиф қилинди.

Унга кўра, уйлар ҳолати таҳлил қилиниб, “яшил, “сариқ” ва “қизил” тоифаларга ажратилади, камида 7 минг хонадондан иборат лотлар шакллантирилади ҳамда 5 йиллик ривожлантириш дастурлари ишлаб чиқилади. Лотлар ва мастер-режалар туман кенгашлари томонидан тасдиқланади, бошқарувчи ташкилотлар эса “Менинг уйим” тизими орқали мулкдорлар томонидан овоз бериш йўли билан танланади.

Бу, ўз навбатида, аҳоли вакилларининг уйларига хизмат кўрсатиш компаниялари фаолиятини онлайн кузатиб бориши ва уларнинг самарадор фаолиятига кўра овоз бериш орқали танлай олиши имконини беради. Натижада эса компаниялар ўртасидаги рақобат янада кучаяди.

Компаниялар учун талабларнинг оширилиши кўп қаватли уйларга хизмат кўрсатишда профессионалликни талаб қилади. Хусусан, бундай компаниялар камида ўз маблағи, моддий-техник базаси, 24/7 диспетчерлик хизматига эга бўлиши шарт.

Фақатгина талаб эмас, бундай ташкилотларга рағбат ва қўшимча даромад топиши учун имконият ҳам берилмоқда. Жумладан, ҳудудда ташкилотларга маиший хизмат марказларини ташкил этиш, енгил конструкцияли қурилмаларни барпо этиш ва улардан узоқ муддатли фойдаланиш имкониятлари яратилиши кўзда тутилган.

Йиғилишда яна бир масала — соҳани рақамлаштириш ва сунъий интеллект технологияларини жорий этишга алоҳида эътибор қаратилди. Аввало, бошқарув сервис компанияларининг диспетчерлик хизматларида сунъий интеллект асосида ишлайдиган тизимлар жорий қилиниши, мурожаатлар билан ишлаш ва хизмат кўрсатиш тезлиги оширилиши кераклиги қайд этилди.

Соҳадаги ушбу янгиланиш ва ислоҳотлар назоратини олиб бориш тизими такомиллаштирилиши ҳам кўзда тутилган. Жумладан, фаолиятида шаффофликни таъминламаган компаниялар фаолияти вақтинча ёки бутунлай тўхтатилади. Агар ҳар чорак якуни бўйича “Менинг уйим” тизимига ҳисобот маълумотлари киритилмаса, кейинги ойлар учун мажбурий бадалларни ҳисоблаш маълумотлар киритилгунга қадар вақтинча тўхтатилади ва орқага қайта ҳисоб-китоб қилинмайди. Мажбурий бадаллар ҳамда бошқарувчи ташкилотларнинг хизматлардан тушадиган барча қўшимча даромадлари фақат “Менинг уйим” биллинг тизими орқали ҳисобга олинади. Ушбу тартибга риоя этмасдан бадаллар ҳисобини юритиш бухгалтерия ҳисоби ва ҳисобот талабларини бузиш ҳисобланади.

Умумий мол-мулкни ижарага ёки текин фойдаланишга бериш бўйича шартномалар солиқ органларида мажбурий тарзда ҳисобга қўйилади. Белгиланган тартиб бузилган тақдирда бошқарувчи ташкилот электрон реестрдан чиқариб ташланади. “Менинг уйим” ахборот тизими орқали умумий йиғилишни ташаббус қилиш, муҳокама ўтказиш, қарор қабул қилиш, шартнома тузиш, ҳисобот тақдим этиш ҳамда мурожаатларни юбориш ва кўриб чиқиш имкониятлари тўлиқ йўлга қўйилади.

Кўп квартирали уйни фойдаланишга қабул қилишда кадастр паспорти расмийлаштирилиб, у “Турар жой” тизимида автоматик акс этиши, ўрнатилган қуёш панеллари эса умумий мол-мулк сифатида бошқариш органига топширилиши шарт этиб белгиланди. Ушбу талаблар бажарилмаган тақдирда уй фойдаланишга қабул қилинмайди.

2026-2030 йилларда соҳадаги институционал ислоҳотларни давом эттириб, ҳокимликлар ҳузурида уй-жой коммунал соҳасини назорат қилувчи ҳудудий инспекциялар ташкил этиш, уларнинг бюджетдан ташқари жамғармаларини шакллантириш, ҳокимнинг уй-жой коммунал хўжалиги бўйича ўринбосари лавозимини жорий этилиши режалаштирилмоқда.

Албатта, бу ўзгаришлар маҳаллаларимизнинг янада обод бўлиши, аҳоли яшаш шароити яхшиланиши, атроф-муҳит кўкаламзорлаштирилиб, янада чирой очиши йўлида хизмат қилиши бор гап. Айниқса, аҳоли фаровонлигини ошириш, одамларни рози қилишда муҳим аҳамият касб этиши шубҳасиз.

Санжар ЭШМУРОДОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Президент қарорлари — ҳаётда ва назоратда

ҚАТЪИЙ ТАРТИБ ВА ИНТИЗОМ — МУВАФФАҚИЯТ ГАРОВИ

Шавкат ҲАМРОЕВ,
сув хўжалиги вазири

Бошланиши 1-бетда

Давлатимиз раҳбари ижро интизоми йўналишида мустаҳкам тизим яратиш, тартиб ўрнатиш, темир интизомни жойига қўйиш, раҳбарлар ва ходимларнинг дунёқарашини ўзгартиришни асосий вазифа сифатида белгилаб берган. Шу мақсадда вазирлик марказий аппаратида ҳамда унинг тасарруфидаги республика ва тизим ташкилотларида ижро интизомига риоя этилиши, Ўзбекистон Республикаси Президенти, Президент Администрацияси раҳбари ва Вазирлар Маҳкамасининг ҳужжатлари билан вазирликка юклатилган топшириқлар ижроси давлатимиз раҳбарининг 2025 йил 25 июлдаги “Давлат органлари ва ташкилотларда ижро интизомини янада мустаҳкамлашнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонига мувофиқ, жума кунлари вазирнинг ижро интизомига масъул ўринбосари, душанба кунлари вазир ҳузурида ҳамда ҳар ой якуни билан вазирликнинг ҳайъат йиғилишларида, шунингдек, ҳар душанба ва пайшанба кунлари Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг маслаҳатчиси ҳузурида мунтазам равишда танқидий руҳда муҳокама қилиниб, унинг ижросини белгиланган муддатларда, тўлиқ ва сифатли таъминлаш бўйича зарур чоралар кўриб борилмоқда.

Вазирликка юклатилган топшириқлар ижроси юзасидан ҳар ойда календарь-режа ҳамда “йўл хариталари” ишлаб чиқилиб, ижро учун барча даражадаги раҳбар ва масъул ходимларга етказилмоқда. Шу билан бирга, Ўзбекистон Республикаси Президенти, Президент Администрацияси раҳбари ва Вазирлар Маҳкамасининг топшириқлари ижросини белгиланган муддатларда, тўлақонли ва сифатли таъминлаш, қатъий тартиб, интизом ва тизимли назорат ўрнатиш мақсадида вазирликда республика штаби ташкил этилган.

Республика штабининг йиғилиши ҳафтасига камида икки маротаба ZOOM платформаси орқали видеоконференцалоқа шаклида ўтказилиб, унда вазирнинг барча ўринбосарлари, вазирлик марказий аппаратининг бошқарма ва мустақил бўлим бошлиқлари, вазирлик тасарруфидаги республика ва тизим ташкилотлари раҳбарлари иштирок этмоқда.

Бундан ташқари, ижро интизомини янада мустаҳкамлаш мақсадида ҳар ойда бир маротаба ZOOM платформаси орқали видеоконференцалоқа шаклидаги ўқув-амалий семинарлар ташкил этилиб, вазирликнинг тизим ташкилотларида ижро интизомига масъул таркибий бўлинма раҳбарлари ҳамда мутахассисларининг билими ва кўникмаси оширилмоқда.

Топшириқлар ижросини назорат қилишнинг энг муҳим воситаси жамоатчилик иштироки ва тартиб-интизомдир. Шу боис, вазирлик ҳузуридаги жамоатчилик кенгаши томонидан “жамоатчилик эшитуви”, “жамоатчилик мониторинги” тизими жорий қилиниб, бу жараёнга фуқаролик жамияти институтлари, оммавий ахборот воситалари ва фуқаролар фаол жалб этилмоқда.

2025 йилда вазирлик томонидан жами 2658 та (Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2058 та, Президент Администрацияси раҳбарининг 88 та, Вазирлар Маҳкамасининг 512 та) топшириқ ижроси тўлиқ таъминланган.

Ижро интизоми соҳасида фаолиятимиз давомида чиқарган асосий хулосамиз шуки, ижро интизоми янги Ўзбекистондаги кенг қамровли ислоҳотларнинг талаби, бугунги ўзгаришларнинг асосидир. Шу боис, сув хўжалиги соҳасига оид топшириқлар ижросини таъминлашда барча даражадаги раҳбар ва мутахассисларнинг билими ва кўникмасини, тартиб-интизомга қатъий риоя этган ҳолда шахсий масъулиятини доимий ошириб бориш устувор вазифа.

Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 28 апрелдаги тегишли қарори билан тасдиқланган сув хўжалиги вазири ва ўринбосарларининг 2025 йилга белгиланган фаолияти самарадорлиги ҳамда мақсадли кўрсаткичларга эришилишини таъминлаш борасида муайян ишлар қилинди. Хусусан, сув хўжалиги вазири ва ўринбосарларининг 2025 йил учун белгиланган мақсадли кўрсаткичлари қуйи, ўрта ва юқори бўғинлар кесимида таҳлил қилиниб, ҳар чорак якуни бўйича вазирликнинг ҳайъат йиғилишларида муҳокама қилинди. Натижада сув ресурсларини бошқариш соҳасида қатор самарадорликка эришилди. Жумладан:

— қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш учун республика бўйича 40,2 миллиард куб метр сув етказиб берилди;

— ирригация тармоқлари ҳамда насос станциялари ва суғориш қудуқларини давлат-хусусий шериклик тамойиллари асосида тадбиркорлик субъектларига фойдаланишга бериш бўйича 1397 та лойиҳа амалга оширилди;

— инвестиция дастури доирасида 121,5 миллион долларлик хорижий инвестиция ўзлаштирилди;

— давлат бюджетидан ажратилган 1227 миллиард сўм ҳисобидан 500 километр ирригация тармоқларини қуриш ва реконструкция қилиш ишлари бажарилди;

— 148,4 километр узунликдаги суғориш тармоқлари тозаланди ҳамда 294 та гидротехника иншооти, 651 та гидропост ва 25,4 километр канал дамбаси таъмирланди;

— тизимдаги ташкилотлар ҳисобидаги 6094 та гидропост паспорти расмийлаштирилди, 704 та сув ўлчаш воситаси (вертушка) тарировка ва қиёслаш кўригидан ҳамда 1345 та гидропост аттестациядан ўтказилди.

Бундан ташқари, қишлоқ хўжалиги экин майдонларининг 679 минг гектарида сувни тежайдиган технологиялар жорий қилинди. Пахта хомашёсини етиштиришда томчилатиб суғориш технологиясини қўллаган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларга 290 миллиард сўм субсидия ажратилди.

Сув хўжалиги объектлари фойдаланувидаги 90 минг гектар ер давлат рўйхатидан ўтказилди. Вазирлик тизимидаги насос станцияларида 150 та эскирган насос агрегати янгисига алмаштирилди. Шунингдек, сув хўжалиги иншоотларида реал вақт режимида сувни назорат қилиш ва ҳисобини юритиш имконини берувчи 2602 та “ақлли” сув қурилмаси ўрнатилди.

Бундан ташқари, 12 та сув хўжалиги объекти автоматлаштирилган бошқарувга ўтказилиб, умумий рақамлаштирилганлик даражаси 73 фоизга етказилди. Сув омборлари ва бошқа йирик сув хўжалиги иншоотларида 7 та назорат-ўлчаш ускунаси ҳамда хабар бериш тизимларини модернизация қилиш, тиклаш ва янгилаш ишлари бажарилди.

Соҳага оид 36 та илмий тадқиқот, тажриба-конструкторлик иши амалга оширилди, илмий асосланган услубий қўлланма ва тавсиялар ишлаб чиқилди ҳамда дала шароитида сувни ўлчаш бўйича 350 та ўқув-семинар ташкил этилди.

Сув ресурсларини бошқариш, ҳисобини юритиш, гидротехника иншоотлари ва насос станцияларидан фойдаланиш бўйича сув хўжалигининг 2000 нафар ходими малакаси оширилди. Сув ресурсларини самарали бошқариш, сувни тежайдиган ва рақамли технологияларни жорий қилиш, ирригация тадбирларини амалга ошириш, ерни лазерли текислаш, агротехника тадбирларини ўтказиш ҳисобидан йиллик 10 миллиард куб метр сув тежалишига эришилди.

“Камбағалликдан фаровонлик сари” дастури доирасида 886 та объект бўйича умумий қиймати 1,2 триллион сўм бўлган 1850 километр суғориш тармоғи бетонлаштирилди, 202,1 километр лоток тармоғи, 385,2 километр қувур, 840 та суғориш қудуғи қурилди ҳамда 436 та насос агрегати ўрнатилди. Натижада 494,3 мингта хонадонда истиқомат қиладиган аҳолининг 321 минг гектар томорқа майдонида сув таъминоти яхшиланди.

Давлатимиз раҳбари 2025 йил 23 сентябрь куни Нью-Йоркда бўлиб ўтган БМТ Бош Ассамблеясининг 80-юбилей сессиясида сув ресурслари тақчиллиги муаммосига тўхталар экан, Ўзбекистонда Сувни тежаш бўйича бутунжаҳон форумини ўтказиш режалаштирилгани, мазкур анжуман якунлари бўйича Сув инқирозини барқарор тараққиёт учун жиддий таҳдид сифатида белгилаш ва бу борада глобал даражада инновацион технологияларни жорий этиш учун алоҳида “йўл харитаси”-ни қабул қилиш лозимлигини таъкидлади.

Бугун республикамиз бўйича 2,6 миллион гектар майдонда сув тежовчи технологиялар жорий қилиниб, уларнинг умумий кўрсаткичи суғориладиган ер майдонларига нисбатан қарийб 60 фоизга етказилди.

Ўтган йили Ўзбекистон Республикаси Сув кодекси қабул қилинди. Кодекс билан сув муносабатлари соҳасида мамлакатимиздаги асосий ҳуқуқий ҳужжатлар тизимлаштирилди. “Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида”ги қонун, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 8 та фармони ва 14 та қарори ҳамда ҳукуматнинг 26 та қароридаги нормалар бирлаштирилди.

Янги кодекс сув, сув объектлари, сув хўжалиги объектлари ва сув фонди ерларидан оқилона фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш соҳасидаги муносабатларни тартибга солади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат сиёсати ва бошқаруви академияси ҳамда Стратегик ислоҳотлар агентлиги билан ҳамкорликда вазирлик марказий аппарати, вазирлик тасарруфидаги республика ташкилотлари, ўрта ва қуйи бўғин тизим ташкилотлари раҳбарлари ҳамда барча мутахассислари иштирокида Сув хўжалиги вазирлигининг ZOOM платформаси орқали видеоконференцалоқа шаклида иқтисодий ўқув ўтказилиб, давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномасидан келиб чиқиб, вазирлик томонидан амалга ошириладиган вазифалар ижросини таъминлаш юзасидан барча даражадаги раҳбар-ходимларнинг шахсий масъулияти ва жавобгарлиги белгиланди.

Мурожаатномада бешинчи устувор йўналиш сифатида белгиланган экологик мувозанатни таъминлаш, “яшил” энергетика ва сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш борасида давлатимиз раҳбари билдирган таклифлар асосида “Ўзбекистон — 2030” стратегияси билан вазирликка 4 та асосий йўналиш: сувдан оқилона фойдаланиш маданиятини ва сув ишлатиш самарадорлигини ошириш, қишлоқ хўжалиги соҳасида сув ресурсларидан оқилона фойдаланишни таъминлаш, ирригация тизими ва сув тежовчи технологияларни ривожлантириш, соҳа бошқарувига хусусий сектор ва давлат-хусусий шериклик механизмларини ҳамда “яшил” энергия технологияларини кенг жорий қилиш доирасида насос станцияларининг электр энергияси истеъмолини камайтириш бўйича юклатилган вазифалар қайтадан кўриб чиқилиб, янги марралар белгиланди.

Халқимиз фаровонлиги йўлида хизмат қилишни ўзининг эзгу амали ва касбий бурчи деб билган сув хўжалиги ходимлари учун ижро интизоми — иш самарадорлигини таъминловчи энг муҳим ҳамда асосий фаолият мезонларидан бири. Шу боис, соҳа ходимлари давлатимиз раҳбари, Президент Администрацияси ва Вазирлар Маҳкамасининг ҳужжатлари билан вазирликка юклатилган топшириқлар ижросини белгиланган муддатларда, тўлақонли ва сифатли таъминлаш бўйича садоқат, фидойилик, қатъият ва талабчанлик асосида ишларни давом эттирмоқда.

Бугуннинг гапи

100 МИНГ ХОТИН-ҚИЗ ЗАМОНАВИЙ КАСБГА ТАЙЁРЛАНАДИ

Расулбек ҲОЖИЕВ,
Оила ва гендер илмий-тадқиқот институти катта илмий ходими

Бошланиши 1-бетда

Хусусан, Президентимиз Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига йўллаган Мурожаатномасида “Ўзбекистон — 2030” стратегиясини қайта кўриб чиқиш, юртимизнинг келгуси беш йиллик тараққиётига дахлдор бўлган ушбу ҳужжат кенг жамоатчилик муҳокамасидан ўтказилиб, аҳолимизнинг фикр-мулоҳазалари асосида такомиллаштирилиши лозимлиги хусусида алоҳида таъкидлади. Шу муносабат билан “Ўзбекистон — 2030” стратегиясининг 25 мақсадида “Ахборот-коммуникация технологияларидан фаол фойдаланишга жалб этилган хотин-қизлар сонини ҳар йили 100 минг (жами 500 минг) нафарга ошириш” вазифаси белгиланаётгани ўзбек аёлларининг рақамли саводхонлигини ошириш борасида ташланаётган улкан қадамлардан бўлди, десак адашмаган бўламиз. Зеро, амалдаги “Ўзбекистон — 2030” стратегияси ушбу кўрсаткични ўз ичига қамраб олмаган эди.

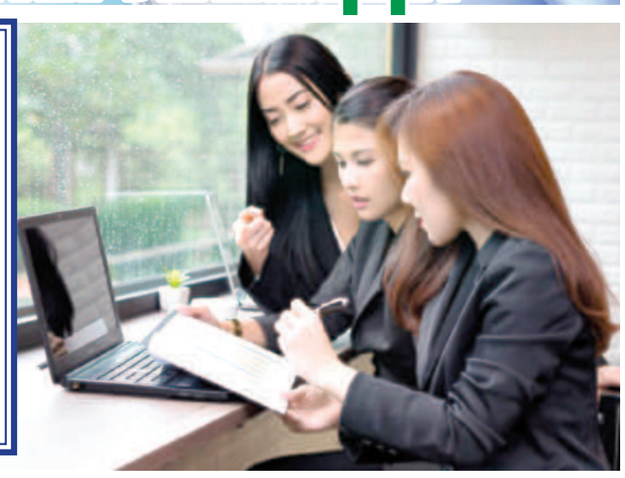
Мазкур индикаторнинг янгиланаётган стратегия лойиҳасида акс этиши жамиятда аёлларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, иқтисодиётнинг янги, замонавий тармоқларидаги ўрнини янада оширишни назарда тутади. Фикримизча, янгиланаётган стратегияга биноан рақамли маконда аёлларнинг ролини ошириш орқали мамлакатимизни янада тараққий эттиришимиз мумкин. Хусусан, **биринчидан**, рақамли иқтисодиёт шароитида хотин-қизларнинг ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш даражасини ошириш уларнинг меҳнат бозоридаги рақобатбардошлигини кучайтиради.

Иккинчидан, хотин-қизларнинг рақамли саводхонлиги уларни масофавий бандлик, тадбиркорлик ва инновацион фаолиятга кенг жалб этиш имконини беради.

Учинчидан, ижтимоий тенгликни таъминлаш, ахборотга тенг кириш имкониятларини кенгайтириш ҳамда гендер тафовутини қисқартиришда муҳим омил ҳисобланади.

Мамлакатимизда хотин-қизларни АТ соҳасига янада кенгроқ жалб қилиш ва уларни ахборот технологиялари бўйича ўқитиш мақсадида бир қатор лойиҳалар амалга оширилмоқда. Булар жумласига “GAP” Women IT Union” лойиҳаси доирасида ташкил қилинган аёллар “GAP” АТ-клубини киритиш мумкин.

УШБУ МАҚОЛАНИ ҚОРАҚАЛПОҚ ТИЛИДА ҲАМ ЎҚИШ УЧУН QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ!

Клубнинг вазифаси аёлларни қўллаб-қувватлаш, уларнинг АТ соҳасидаги саводхонлигини ошириш ҳамда мазкур йўналишда ўқитиш ва ишга жойлаштириш имкониятини яратишдан иборат. Мақсад эса АТ соҳасида аёллар танқислиги муаммосини ҳал қилиш, АТ касбларини аёллар ва ёш қизлар учун очиқ ва қизиқарли қилиш, шу орқали мазкур соҳадаги гендер тафовутини камайтиришдан иборат.

Шунингдек, “IT Women Uz” лойиҳаси хотин-қизларнинг ахборот технологиялари соҳасидаги фаоллиги, электрон тадбиркорлик ва компьютер саводхонлигини оширишга қаратилган.

Лойиҳа доирасида ижтимоий дафтарларга киритилган ва кам таъминланган оилалардаги 12 ёшдан 35 ёшгача хотин-қизлар учун компьютер саводхонлиги ва тадбиркорлик йўналиши бўйича ўқув курслари ташкил этилади, ўқув курсларни муваффақиятли якунлаган хотин-қизларга сертификатлар берилади.

Бундан ташқари, Ўзбекистонда аёлларни технология билан ишлашда рағбатлантириш бўйича “Women in Tech” (WIT) халқаро тармоғи ишга туширилган. Тармоқ ҳар йили халқаро мукофотлар ва саммитларни ташкил қилади. WIT аёллар ҳамжамияти барча хотин-қизлар учун очиқ, унда иштирок этиш бепул.

Бугунги кунда хотин-қизлар блогерлик мақоми остида ижтимоий тармоқларга турли мавзудаги ахборотларни жойлаштирмоқда. Ушбу ахборотларни ижтимоий тармоқ фойдаланувчиларига узатиш жараёнида улар томонидан интернет орқали тазйиқ ва таъқиб қилиш ҳолатлари учрамоқда. Бу, айниқса, ахборотлар изоҳларида кўринаётир. Изоҳларда номаълум ижтимоий тармоқ фойдаланувчилари турли ҳақоратли сўзлар ва туҳмат гаплар ёзиш орқали хотин-қизларга руҳий-психологик босим ўтказмоқда.

Ушбу ҳолатга асосий сабаб хотин-қизларнинг блогерлик фаолияти билан шуғулланишида ахборот тури ва шаклини танлашда миллий қадрият ва анъаналарга мос келмайдиган, аҳолининг маънавий қарашларини таҳқирловчи воситалардан фойдаланиш ҳолатларининг кўплигидир.

Шуларни инобатга олган ҳолда, мамлакатимизда хотин-қизларнинг ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланишини янада ошириш, чекка ҳудудлардаги хотин-қизларнинг ҳам ахборот технологияларидан фаол фойдаланишга жалб қилиш масаласига катта аҳамият қаратилаётгани жамиятимизнинг нафақат ижтимоий тараққиётида, балки барча соҳалар ривожланишида муҳим аҳамият касб этади. Шу билан бирга, виртуал макондаги хатарлар ва ахборот маданияти билан боғлиқ муаммоларни инобатга олган ҳолда, давлат сиёсати доирасида хотин-қизларнинг АКТдан хавфсиз, самарали ва масъулиятли фойдаланишини таъминлаш долзарб вазифа бўлиб қолмоқда.

Умуман олганда, янги Ўзбекистонда хотин-қизларнинг ахборот-коммуникация технологияларидан фаол фойдаланишини ривожлантириш масаласи глобал тенденциялар ва миллий тараққиёт устувор йўналишлари билан тўлиқ уйғунлашади. БМТ ва бошқа халқаро институтлар томонидан илгари сурилаётган рақамли инклюзия тамойиллари мамлакатимизда ҳам изчил амалга оширилмоқда. Шу нуқтаи назардан, янгиланаётган “Ўзбекистон — 2030” стратегиясида хотин-қизларни АКТдан фаол фойдаланишга жалб этиш бўйича йиллик аниқ кўрсаткичнинг белгиланиши стратегиянинг амалий ва натижага йўналтирилгани билан алоҳида аҳамият касб этади.

Ўзбекистон БМТнинг турли органлари тавсиялари асосида еттита миллий ҳаракат режасини ишлаб чиқди ва амалга оширмоқда.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
yuz_official yuz.uz_news yuz.uz_news

Таҳлил

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ — 2025 ЙИЛ ЯКУНЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАР

Акмал САИДОВ,
Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази директори, академик

Бошланиши 1-бетда

2025 йилда жаҳон ҳамжамияти БМТнинг 80 йиллиги тантаналари билан бир қаторда инсон ҳуқуқлари бўйича биринчи мажбурий юридик шартнома — Ирқий камситишнинг барча шаклларига барҳам бериш тўғрисидаги конвенциянинг 60 йиллигини, шунингдек, замонавий ижтимоий ва сиёсий ҳаётнинг гендер мезонини бошлаб берган Аёлларга нисбатан Пекин платформаси ва Ҳаракатлар дастурининг 30 йиллигини нишонлади. Мамлакатимизда ушбу саналарни нишонлаш бўйича фуқаролик жамияти институтлари ва таълим муассасаларини жалб этган ҳолда кенг қамровли тадбирлар дастурлари амалга оширилди.

Шунингдек, ўтган йил инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги кўплаб минтақавий воситаларнинг юбилей саналари, хусусан, Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа конвенциясининг 75 йиллиги, ЕХҲТ Хельсинки битимининг 50 йиллиги, МДҲ Инсоннинг асосий ҳуқуқлари ва эркинликлари тўғрисидаги конвенциясининг 30 йиллиги нишонланди. Ушбу ҳужжатлар ҳам инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг замонавий халқаро тизими учун таянч устунлар ҳисобланади.

Қолаверса, замонавий халқаро ҳуқуқ асосини яратган Нюрнберг трибунали ўз ишини бошлаган санага 80 йил тўлгани ҳам эътибордан четда қолмади. Ҳозирги замон инсон ҳуқуқлари даври, шубҳасиз, Нюрнберг жараёнидан бошланган. Гарчи ХХ асрда кўплаб халқаро ҳужжатлар қабул қилинган бўлса-да, Нюрнбергдаги Ҳарбий трибунал инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги муҳим воқеа ҳисобланади.

Янги Ўзбекистон инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича минтақавий тузилмаларда фаол иштирок этмоқда. 2025 йилда янги ташкил этилган МДҲнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича комиссияси раиси Ўзбекистонга ташриф буюрди. Ўзбекистон вакили Ислом ҳамкорлик ташкилоти Ташқи ишлар вазирлари кенгашининг 51-сессиясида ИҲТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича мустақил доимий комиссияси таркибига 2025-2028 йилларга мўлжалланган давр учун сайланди.

Брюсселда июнь ойида Адлия, ички ишлар, инсон ҳуқуқлари ва улар билан боғлиқ масалалар бўйича “Ўзбекистон — Европа Иттифоқи” кичик қўмитасининг 21-йиғилиши бўлиб ўтди. Унда инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш, фуқаролик жамияти институтларини ривожлантириш, коррупцияга қарши курашиш, гендер тенглик масалалари юзасидан фикр алмашилди.

Инсон ҳуқуқлари — замонавий цивилизация тараққиёти даражасини кўрсатиб турувчи мезондир. Афсуски, дунёда содир бўлаётган ижтимоий-иқтисодий инқирозлар, геосиёсий ўзгаришлар ва қуролли можаролар инсон ҳуқуқлари масалаларига ўз салбий таъсирини кўрсатмоқда. Маълумки, Вена декларацияси ва Инсон ҳуқуқлари бўйича ҳаракатлар дастури ҳар бир давлатга инсон ҳуқуқлари бўйича миллий ҳаракатлар режаларини қабул қилишни тавсия этган.

Бугунги кунда дунёнинг 80 та мамлакатида инсон ҳуқуқлари соҳасида 150 дан ортиқ миллий режа (стратегия) қабул қилинган. Улар турли даражаларда: президентлар, парламентлар, ҳукуматлар томонидан тасдиқланган, амал қилиш муддати қисқа, ўрта ёки узоқ муддатли истиқболга мўлжалланган.

Марказий Осиё мамлакатларининг бу борадаги тажрибаси жуда эътиборга лойиқ. Марказий Осиё мамлакатлари Конституцияларида “Давлат инсон ҳуқуқларини ҳурмат қилади ва таъминлайди” тамойили аниқ белгилаб қўйилган. Қозоғистонда 2023 йилда Президент томонидан тасдиқланган Инсон ҳуқуқлари ва қонун устуворлиги соҳасидаги учинчи ҳаракатлар режаси амалга оширилмоқда. Қирғизистон ҳукумати 2022-2024 йиллар учун Инсон ҳуқуқлари бўйича ҳаракатлар режасини қабул қилди ва амалга оширди. Тожикистон ҳукумати 2023 йилда Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий стратегияни қабул қилди. Туркманистон Президенти томонидан 2021-2025 йилларга мўлжалланган Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий ҳаракатлар режаси тасдиқланди.

Мамлакатимизда 2025 йилги Давлат дастури доирасида 2030 йилгача мўлжалланган Инсон ҳуқуқлари бўйича янги Миллий стратегия лойиҳаси ишлаб чиқилди. Ушбу иккинчи Миллий стратегия лойиҳасини тайёрлашда илғор халқаро тажриба, Ўзбекистон Республикасининг инсон ҳуқуқлари соҳасидаги халқаро мажбуриятлари, шунингдек, ўтган давр мобайнида шаклланган миллий амалиёт инобатга олинди. Ҳужжатда Ўзбекистоннинг миллий маърузаларини кўриб чиқиш доирасида тақдим этилган БМТнинг инсон ҳуқуқлари бўйича органлари тавсиялари ҳам ўз аксини топди.

Конституциявий ватанпарварликни шакллантириш омили

Инсон ҳуқуқлари соҳасидаги Жаҳон таълим дастури ва Миллий таълим дастурини амалга ошириш доирасида инсон ҳуқуқлари маданиятини шакллантириш, таълим жараёнининг барча босқичларида инсон ҳуқуқлари бўйича ўқув курсларини жорий этиш бўйича кенг қамровли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Давлат органлари ходимларининг инсон ҳуқуқлари, гендер тенглик ва қийноққа қарши курашиш соҳасидаги билим ва кўникмаларини ошириш бўйича ўқув курслари ўтган йил давомида мунтазам ташкил этилди. Жумладан, Миллий марказ, Бош прокуратура, Ички ишлар вазирлиги томонидан тасдиқланган режа асосида Жиззах (24-25 февраль), Сирдарё (26-27 февраль), Навоий (22-23 май), Тошкент (3-4 июль), Фарғона ва Андижон (15-16 сентябрь) вилоятларида “Қийноққа солишга қарши курашиш: халқаро амалиёт ва миллий тажриба” мавзусида онлайн ва офлайн форматда ўқув курслари ташкил этилди.

Олий судда ўтган йил 28 февралда уй-жойга бўлган ҳуқуқни таъминлаш соҳасида суд амалиётини такомиллаштириш, шу жумладан, мажбурий кўчириш билан боғлиқ жиҳатларга бағишланган давра суҳбати гибрид форматда бўлиб ўтди.

Термиз шаҳрида 21-22 апрель ва Фарғона шаҳрида 24-25 апрель кунлари Ички ишлар вазирлиги ҳузуридаги Жазони ижро этиш департаменти тиббиёт ходимлари ва Республика суд-тиббий экспертиза илмий-амалий маркази суд-тиббий экспертлари учун “Истанбул протоколига мувофиқ қийноқлар ва шафқатсиз муомалаларни суд-тиббий ҳужжатлаштириш” мавзусида икки кунлик тренинг ўтказилди.

Тошкент шаҳрида 2025 йил 29 апрелдан 2 майгача “Инсон ҳуқуқларига риоя этиш ва уни ҳимоя қилишнинг халқаро стандартлари: амалиёт ва ҳисобот” мавзусида тўрт кунлик ўқув машғулотлари бўлиб ўтди. Миллий марказ томонидан инсон ҳуқуқларини таъминлаш соҳасида фаолият юритаётган давлат органлари ва идоралари мутахассислари учун ўтказилган машғулотларда асосий эътибор инсон ҳуқуқлари соҳасидаги халқаро ва миллий нормалар, БМТ механизмлари, ҳисобот бериш жараёнлари, таълим ва амалий кўникмаларни мустаҳкамлашга қаратилди.

Инсон ҳуқуқлари масалалари бўйича илмий тадқиқотларни ташкил этиш ва ўқув салоҳиятини ошириш мақсадида Миллий марказ Фавқулодда вазиятлар, Ички ишлар вазирликлари, Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари академиялари, Ички ишлар вазирлиги Малака ошириш институти ҳамда Ўзбекистон Нотариал палатаси билан ҳамкорлик меморандумларини имзолади. 2025 йилда айни меморандумлар доирасида фаол ҳамкорликда иш олиб борилди.

Инсон ҳуқуқлари маданиятини ошириш йўлида

Мамлакатимизда инсон ҳуқуқлари соҳасида таълим, ахборот тарқатиш, ҳуқуқий маданиятни ошириш ва халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлашда Миллий марказнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича ахборот-кутубхона маркази — Инсон ҳуқуқлари уйи муҳим платформа вазифасини бажармоқда. Хусусан, Инсон ҳуқуқлари уйида турли мавзуларда 30 дан ортиқ тадбир ўтказилди.

2025 йилда Инсон ҳуқуқлари уйи томонидан қарийб 3 минг нусха инсон ҳуқуқларига оид адабиётлар кутубхоналар, турли идора ва ташкилотларга бепул тақдим этилди. Шунингдек, Бундан ташқари, БМТнинг Муносиб уй-жой масаласи бўйича махсус маърузачиси Б.Раджагопалнинг Ўзбекистонга ташрифи якунлари бўйича тавсияларини амалга ошириш учун “Йўл харитаси” лойиҳаси тайёрланди.

БМТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича олий комиссари Бошқармаси, БМТ тизимидаги дастурлар, фондлар ва ихтисослаштирилган муассасалари билан ҳамкорликни мустаҳкамлаш мақсадида 5 та тадбир ташкил этилди. Ўзбекистонда аккредитациядан ўтган хорижий давлатларнинг элчихоналари, халқаро ва минтақавий ташкилотларнинг ваколатхоналари, шунингдек, инсон ҳуқуқлари соҳасида фаолият юритаётган 50 дан ортиқ хорижий эксперт ушбу тадбирларнинг фаол иштирокчисига айланди.

Ўтган йил давомида Миллий марказда бир қатор хорижий ва халқаро делегациялар билан самарали учрашувлар ўтказилди. Жумладан, 19 августда Миллий марказ директори 14-чақириқ Умумхитой қўмитаси Халқ сиёсий маслаҳатлашув кенгашининг доимий аъзоси, Миллий ва диний ишлар бўйича комиссия бошлиғининг ўринбосари, Хитой инсон ҳуқуқларини ўрганиш бўйича жамиятининг ижрочи вице-президенти Цзян Цзяньго билан учрашди. Учрашув ХХР делегациясининг мамлакатимизга ташрифи доирасида бўлиб ўтди.

Миллий марказ томонидан 10 дан зиёд китоб чоп этилди. Миллий марказ фаолиятини тарғиб этишга қаратилган 6 мингта ахборот расмий сайтга жойлаштирилди.

Халқаро ҳамкорлик самаралари

Ўтган йили мамлакатимиз БМТнинг фуқаросизликни бартараф этиш бўйича тавсияларини бажариш борасида тарихий ютуққа эришди. Гап шундаки, 1991 йилдан 2016 йилгача бор-йўғи 482 киши Ўзбекистон фуқаролигини олган бўлса, **2017 йилдан 2025 йилгача 85 мингдан ортиқ киши Ўзбекистон фуқаролигига эга бўлди.** Бу мамлакатимиздаги инсонпарвар сиёсат жамиятнинг ҳамма қатламларини қамраб олиш ва инсон қадр-қимматини том маънода ҳурмат қилишга қаратилганини баралла намоён этади.

Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгаш ва унинг махсус тартиб-таомиллари билан фаол ҳамкорлик давом этмоқда. Ўзбекистон БМТнинг турли органлари тавсиялари асосида еттита миллий ҳаракат режасини ишлаб чиқди ва амалга оширмоқда. Булар, жумладан, БМТ Хавфсизлик кенгашининг Аёллар, тинчлик ва хавфсизлик тўғрисидаги 1325-сонли резолюциясини амалга ошириш; аёлларга нисбатан камситишларга қарши курашиш; иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар; ногиронлиги бўлган шахслар ҳуқуқлари; Инсон ҳуқуқлари бўйича олий комиссар тавсияларини амалга ошириш; терроризмга қарши курашиш ва бола ҳуқуқлари бўйича режалардир.

Цзян Цзяньго Ўзбекистоннинг инсон ҳуқуқлари соҳасида эришган тараққиётини юқори баҳолар экан, бу борадаги шиддатли ва қамровдор ислоҳотларни беқиёс янгиланишлар деб таърифлади. Ўзбекистон Республикасининг халқаро ташаббуслари асосида, хусусан, **БМТ Бош Ассамблеясининг 15 та резолюцияси қабул қилингани эътироф этилди.**

Бу борадаги натижадор қадамлар, ўз навбатида, мамлакатнинг халқаро майдондаги обрўси тобора ошиб бораётганини яққол кўрсатмоқда. Айниқса, Хитой Халқ Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси ҳамкорликда ишлаб чиққан “Цивилизациялараро мулоқот халқаро куни” номли резолюциянинг БМТ Бош Ассамблеяси томонидан қабул қилинганига алоҳида эътибор қаратилди.

Ўзбекистон билан Хитойнинг инсон ҳуқуқлари бўйича миллий институтлари ўртасидаги икки томонлама алоқалар изчил ривожланиб бораётгани мамнуният билан қайд этилди. Ҳамкорликни янада чуқурлаштириш мақсадида бир қатор аниқ режалар келишиб олинди.

Худди шу санада Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг ўзбек тилида илк бор нашр этилган “Инсон ҳуқуқларини ҳурмат қилиш ва кафолатлаш тўғрисида” номли китоби тақдимоти ҳам бўлиб ўтди. Тадбир Миллий марказ томонидан Хитой Инсон ҳуқуқларини ўрганиш бўйича жамияти, ХХР Адабиётларни хорижий тилларда нашр этиш ва тарқатиш ишлари бўйича бошқармаси, Хитойнинг Ўзбекистондаги элчихонаси ҳамкорлигида ташкил этилди. Тақдимотда китоб Хитойнинг инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалаларига оид концептуал ёндашувларини очиб берувчи манба сифатида муҳим аҳамиятга эга экани таъкидланди. Ушбу китобнинг ўзбек тилида нашр этилиши илмий маърифат алмашиш, давлатлараро мулоқотни чуқурлаштириш ва гуманитар ҳамкорликни кенгайтириш учун янги имкониятлар эшигини очиши эътироф этилди.

Шунингдек, ўтган йили 30 июлда Миллий марказда “Замонавий дунёда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш: Ўзбекистон ва Россия тажрибаси” мавзусида ҳуқуқий коллоквиум бўлиб ўтди. Тадбирда Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий стратегияси ижроси доирасида эришилган ютуқлар ҳақида сўз юритилди. Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги миллий тажриба, инсон ҳуқуқлари бўйича миллий институтлар фаолиятини янада ривожлантириш истиқболлари, соҳага оид қонунчиликдаги янгиликлар ва Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги ҳамкорлик масалалари муҳокама қилинди.

Бундан ташқари, 2025 йил 12 сентябрда Миллий марказда Марказий Осиё мамлакатлари — Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон ва Ўзбекистон бола ҳуқуқлари бўйича вакиллари — болалар омбудсманлари билан учрашув бўлиб ўтди.

Миллий марказ вакиллари 2025 йилда кўплаб мамлакатларда хизмат сафарида бўлиб, муҳим тадбирларда иштирок этди. Хусусан, 21-22 июнь кунлари Туркиянинг Истанбул шаҳрида “Ислом ҳамкорлик ташкилоти дунё ўзгариши шароитида” шиори остида ўтказилган Ислом ҳамкорлик ташкилоти (ИҲТ) Ташқи ишлар вазирлари кенгашининг 51-сессияси шулар сирасига киради.

Тадбирда ИҲТга аъзо давлатлар ташқи ишлар вазирлари, ИҲТ раҳбарияти ва тузилмалари, шунингдек, халқаро ташкилотлар, илмий-тадқиқот марказлари, дипломатик корпус вакиллари иштирок этди. Саммит давомида ИҲТ кун тартибидаги долзарб масалалар муҳокама қилинди, Истанбул декларацияси қабул қилинди.

Сессиянинг асосий натижаларидан бири 2025-2028 йилларга мўлжалланган муддатга ИҲТ Инсон ҳуқуқлари бўйича мустақил доимий комиссиясининг тўққиз нафар янги аъзоси сайлови ўтказилганидир. Овоз бериш натижаларига кўра, Ўзбекистон вакили — Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази директорининг биринчи ўринбосари, профессор Мирзатилло Тиллабоев уч йил муддатга ИҲТ Инсон ҳуқуқлари бўйича мустақил доимий комиссиясига аъзо этиб сайланди.

Ушбу воқеа Ўзбекистоннинг инсон ҳуқуқлари соҳасидаги халқаро дипломатияда эгаллаган мавқеи тобора ўсиб бораётганини яна бир бор тасдиқлайди ва мамлакатимизнинг кўп томонлама ҳамкорлик, исломий бирдамлик ва асосий эркинликларни ҳимоя қилиш принципларига содиқлигини намойиш этади. Бундан ташқари, бу натижа Ўзбекистоннинг инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро институтлар билан ўзаро ҳамкорлигидаги муҳим босқич бўлиб, ИҲТга аъзо давлатларнинг мамлакатда амалга оширилаётган ислоҳотларга ишончидан далолат беради.

Миллий марказ 2025 йилда халқаро ва хорижий манбаларда инсон ҳуқуқлари соҳасида Ўзбекистонга доир эълон қилинган маълумот ва ҳисоботларга муносабат билдириш амалиётини давом эттирди. Жумладан, 3 та манба — АҚШнинг Халқаро диний эркинликлар бўйича комиссияси (USCIRF), “Human Rights Watch” халқаро ноҳукумат ташкилоти ва Европа Иттифоқи Комиссияси ҳисоботларида баён этилган масалалар юзасидан тегишли идоралар билан ҳамкорликда асослантирилган шарҳ ва маълумотлар тайёрланди.

Миллий марказга 2025 йилда БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгаши махсус маърузачиларнинг ҳамда якка тартибдаги мурожаатлар бўйича 74 та ҳужжат келиб тушди. Шулардан 50 та ҳужжат бўйича Махсус маърузачилар ҳамда якка тартибдаги мурожаатларда келтирилган масалалар юзасидан вазирлик ва идоралар томонидан тақдим этилган маълумотлар асосида жавоб хати тайёрланиб, тегишли тартибда тақдим этилди.

2025 йил 27 февралда Миллий марказ ва Венгриянинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) ўртасида ўзаро англашув меморандуми имзоланди. Ушбу ҳужжат инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги икки томонлама ҳамкорлик учун мустаҳкам ҳуқуқий пойдевор яратиб, шу соҳада қўшма лойиҳа ва дастурларни амалга оширишни кўзда тутади.

Бундан ташқари, Миллий марказ билан Тараққиёт ва одил судлов халқаро маркази (CDJI) ўртасида ҳамкорлик меморандуми имзоланди. Ушбу Меморандум инсон ҳуқуқлари соҳасида ихтисослашаётган магистратура ва докторантура талабалари орасида тадқиқот ҳамда таҳлил қилиш кўникмаларини ривожлантириш, адолат ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасидаги мутахассисларнинг касбий салоҳиятини ошириш, инсон ҳуқуқлари бўйича Самарқанд форумини қўллаб-қувватлаш, инсон ҳуқуқларининг долзарб масалалари юзасидан таҳлилий ва услубий материаллар тайёрлашда ҳамкорлик қилиш, жазони ижро этиши тизимини ривожлантиришда халқаро стандартларни тарғиб қилишга қаратилган.

Мониторинг ва жамоатчилик назорати

Миллий марказ ҳузурида Жамоатчилик кенгаши иш олиб бормоқда. Бу борадаги фаолиятни таъминлашда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2024 йил 26 августдаги “Фуқаролик жамияти институтларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони катта аҳамият касб этди.

Янги Ўзбекистонда инсон ҳуқуқлари ҳолати, шу жумладан, инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро ҳужжатлар бажарилишини мониторинг қилишда жамоатчилик назорати ролини ошириш мақсадида давлат органлари ва нодавлат нотижорат ташкилотлари ҳамкорлиги муҳим аҳамиятга эга. Бу борада ҳам БМТнинг инсон ҳуқуқлари бўйича устав органлари ва шартномавий қўмиталари қарорлари ижросини таъминлаш юзасидан доимий мониторинг ва маслаҳатлашувлар амалга оширилмоқда. Айрим мисолларга тўхталамиз.

Биринчи мисол. 2025 йил 12-13 май кунлари “2022-2026 йилларда Ўзбекистон Республикасида Иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пакт қоидаларини амалга ошириш бўйича миллий ҳаракатлар режаси”да белгиланган вазифага мувофиқ, Бухоро вилоятидаги ҳудудларда ер участкаларини компенсация эвазига жамият эҳтиёжлари учун олиб қўйиш тартибига риоя қилиш ҳамда аҳолининг етарли уй-жойга эга бўлиш ҳуқуқи масалалари бўйича кўрилаётган чора-тадбирлар юзасидан жамоатчилик мониторинги ўтказилди. Тадбир Миллий марказ ташаббуси билан ташкил этилди.

Тузилган ишчи гуруҳ томонидан “Ер участкаларини компенсация эвазига жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйиш тартиб-таомиллари тўғрисида”ги қонун ижроси ва фуқароларга тўлаб берилган компенсацияларга оид тегишли ҳужжатлар ўрганилди. Шунингдек, фуқароларни мажбурий кўчиришдан ҳимоялаш ва уларнинг муносиб уй-жойга эга бўлиш ҳуқуқини таъминлаш ҳолатини ўрганиш мақсадида ҳудудларда мониторинг ишлари олиб борилди.

Иккинчи мисол. Шундан сал кейин, 23 майда Хотин-қизларни камситишнинг барча шаклларига барҳам бериш тўғрисидаги конвенция қоидалари бажарилиши юзасидан Миллий марказ Оила ва хотин-қизлар қўмитаси билан ҳамкорликда Навоий шаҳридаги Ўзбекистон ва Бунёдкор маҳаллаларида аҳоли ўртасида оилада маиший зўравонлик ҳолатлари бўйича хабардорлик даражасини ўрганиш мақсадида жамоатчилик мониторингини ўтказди.

Бундан мақсад — Ўзбекистонда хотин-қизлар ҳуқуқларининг амалга оширилишидаги муаммоларни аниқлаш, уларнинг одил судловдан фойдаланиши ҳамда хотин-қизлар ҳуқуқларни ҳимоя қилишда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятининг самарадорлиги даражасини ўрганиш. Сўровномада фуқароларнинг айни масалага ёндашуви таҳлил этилди ҳамда бу борадаги муаммоларни бартараф этиш юзасидан таклиф ва мулоҳазалари ўрганилди.

Учинчи мисол. Ўтган йили 17-18 сентябрь кунлари хотин-қизларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, уларнинг ижтимоий ҳаётда тўлақонли иштирокини таъминлаш ва оиладаги маиший зўравонликка қарши курашиш ҳолатини ўрганиш мақсадида Фарғона шаҳридаги “Илтифот” ва “Шодиёна” ҳамда Андижон вилояти Қўрғонтепа туманидаги “Юксалиш” ва Абдураҳмон Жомий номидаги маҳалла фуқаролар йиғинларида кенг қамровли мониторинг тадбирлари амалга оширилди.

Пекин декларацияси ва Ҳаракатлар платформаси қабул қилинганининг 30 йиллиги доирасида амалга оширилган тадбирда мамлакатимизда хотин-қизлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, маиший зўравонликка қарши ҳуқуқий ҳимоя ва ёрдам механизмларини баҳолаш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

Мониторингнинг асосий мақсади — жамият ва оилада хотин-қизларни камситишнинг барча шаклларига қарши курашишда халқаро меъёрларга асосланган Хотин-қизларни камситишнинг барча шаклларига барҳам бериш тўғрисидаги конвенция (CEDAW) талаблари бажарилиши устидан назоратни мустаҳкамлашдир.

Миллий ва халқаро маслаҳатлашувлар

Миллий марказ фаолиятида миллий ва халқаро ҳамкорлар билан маслаҳатлашувлар ўтказиш тажрибаси алоҳида ўрин тутади. Бунга яққол мисол сифатида 2025 йил 6 октябрда Нукус шаҳрида бўлиб ўтган БМТ Хавфсизлик Кенгашининг “Аёллар, тинчлик ва хавфсизлик” тўғрисидаги 1325-сонли резолюцияси қоидаларини амалга ошириш бўйича 2026-2030 йилларга мўлжалланган Миллий ҳаракатлар режаси лойиҳаси муҳокамасига бағишланган миллий маслаҳатлашувларни келтириш мумкин.

Муҳокамаларда 2022-2025 йилларда амалга оширилган Миллий ҳаракатлар режаси доирасида эришилган ютуқлар сарҳисоб қилиниб, янги давр учун устувор вазифалар белгиланди. Янги ҳужжат аёлларнинг тинчлик жараёнларида фаол иштирокини таъминлаш, уларнинг хавфсизлиги ва ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, шунингдек, гендер тенгликни чуқурлаштиришга қаратилган.

Шунингдек, 2025 йил 3 июлда Миллий марказ томонидан “БМТнинг Ногиронлар ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенциясини Ўзбекистон Республикасида амалга ошириш бўйича 2026-2030 йилларга мўлжалланган Миллий ҳаракатлар режаси” лойиҳасини ишлаб чиқишга бағишланган семинар ўтказилди.

Бундан ташқари, инсон ҳуқуқлари соҳасидаги халқаро мажбуриятларни амалга ошириш доирасида 2025 йил 4-5 сентябрь кунлари БМТ шартномавий органлари ва алоҳида ҳолатлар бўйича махсус тартиб-қоидалари тавсияларини жорий этиш масалаларига бағишланган икки кунлик семинар бўлиб ўтди. Тадбир Миллий марказ томонидан БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича олий комиссари Бошқармасининг Марказий Осиё минтақавий бўлинмаси ва Халқаро ҳуқуқшунослар комиссияси билан ҳамкорликда ташкил этилди.

Конституциявий суд ва Олий суд судьялари, Адлия вазирлиги, Бош прокуратура, Олий Мажлис Сенати ва Қонунчилик палатаси, Омбудсман институти, Адвокатлар палатаси, “Тараққиёт стратегияси” маркази, илмий доиралар, нодавлат нотижорат ташкилотлар вакиллари иштирокида ўтказилган тадбир доирасида Президентимизнинг Женевада бўлиб ўтган БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгаши 46-сессиясидаги нутқида баён этилган позициясига алоҳида урғу берилди.

Семинарда БМТ шартномавий органлари мулоҳазаларининг юридик мақоми ва ҳуқуқий табиати, уларни миллий ҳуқуқий тизимга имплементация қилиш йўллари, шунингдек, тегишли халқаро мажбуриятларни бажаришда Ўзбекистон олдидаги амалий масалалар ва имкониятлар батафсил кўриб чиқилди. Муҳокамалар якунида бир қатор амалий тавсиялар, жумладан, қисқа ва ўрта муддатли истиқболга мўлжалланган устувор йўналишларни белгилаш бўйича таклифлар тайёрланди.

Хулоса қилиб айтганда, 2025 йилда мамлакатимиз, минтақамиз, бутун сайёрамиз миқёсида тинчликни сақлаш, ўзаро ишончни мустаҳкамлаш, маънавият ва маърифатни ривожлантириш, экологияни муҳофаза қилиш, шунингдек, илғор инновациялар, замонавий технологиялар ва “яшил иқтисодиёт”ни чуқур татбиқ этиш орқали барқарор тараққиётни таъминлаш йўлида том маънода бемисл самараларга эришилди. Ушбу натижаларнинг барчаси мукаррам зот — инсон қадрини улуғлашга қаратилгани билан ниҳоятда аҳамиятлидир.

Нуқтаи назар

ЎЗГАРИШЛАР

ЗАКОВАТ ВА МАСЪУЛИЯТЛИ МЕҲНАТ БИЛАН ЯРАТИЛАДИ

Холбой ИБРАИМОВ,
Қори Ниёзий номидаги Тарбия педагогикаси миллий институти директори, педагогика фанлари доктори, академик

“Биз ўзгаришларни кутиб яшамаймиз, аксинча, уларни ўзимиз, ўз ақл-заковатимиз ва масъулиятли меҳнатимиз билан яратамиз.” Давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлис ва халқимизга йўллаган Мурожаатномасида айтилган бу гап уч минг йиллик тарихда илм-фан, ақл ва заковат билан тамаддун бешигини тебратган аждодларимизга муносиб бўлиш қувватини беради.

Мурожаатномада барча соҳаларда эришилган ютуқлар бирма-бир тилга олингани бежиз эмас, албатта. Биргина илм-фан соҳасини олайлик: халқаро фан олимпиадаларида иштирок этган ёшларимиз 2019 йилда 30 та, 2020 йилда 25 та, 2021 йилда 45 та, 2022 йилда 41 та, 2023 йилда 96 та, 2024 йилда 128 та медални қўлга киритган. 2025 йилда эса бу кўрсаткич салкам икки баробарга ошиб, 29 та халқаро олимпиадада 210 та медаль қўлга киритилган. Шундан 40 таси олтин, 78 таси кумуш ва 92 таси бронза. Бу натижалар эса заминимизда Беруний, Хоразмий, Ибн Сино, Аҳмад Фарғоний, Имом Бухорий, Мирзо Улуғбекдек улуғ аждодларга муносиб авлод улғаяётганига ишора қилади. Юқоридаги натижалар шунчаки статистика эмас, балки мамлакатимизда таълим тизимида олиб борилган ислоҳотлар, яратилган имкониятлар тинимсиз меҳнат ва изланишлар мевасидир. Ўтган йили спортда, хусусан, футбол, шахмат, бокс, параспортда эришилган ютуқлар бутун дунёга ўзбекистонликлар ўрганишдан кўра кўпроқ ўргатишга қодир эканини яққол намоён этди, десак муболаға бўлмайди. Биргина шахмат ўйинларини олайлик, 2025 йилнинг 26 ноябрь куни Жавоҳир Синдоров Ҳиндистоннинг Гоа шаҳрида якунига етган шахмат бўйича Жаҳон кубоги ғолиблигини қўлга киритди. Ушбу нуфузли мусобақада дунёнинг турли мамлакатларидан 200 нафардан ортиқ шахматчи бош соврин учун кураш олиб борди. Жавоҳир Синдоров беллашувларнинг финалига қадар етиб келди. Ҳал қилувчи баҳсда хитойлик спортчини мағлубиятга учратди ва Жаҳон кубоги соҳибига айланди.

Ўзбекистон келгуси йили 46-Бутунжаҳон шахмат олимпиадасига, 2027 йилда 20 ёшгача бўлган футболчилар ўртасидаги жаҳон чемпионатига, 2029 йили эса Ёшлар Осиё ўйинларига мезбонлик қилиши ҳам халқаро ҳамжамиятда ўрнимизни янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Нафақат куч ва жасоратда, балки илм олиш, эгаллаган билимларини ҳаётга татбиқ этишда спортчилардан қолишмайдиган ўғил-қизларимизнинг Оксфорд, Гарвард, Кембриж каби дунёнинг нуфузли олийгоҳларига ўқишга грант асосида кираётгани таълим ва тарбия соҳасида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг яққол натижасидир.

2026 йилда юртимизда илк бор мактаб ўқувчилари ўртасида нуфузли халқаро кимё ва информатика олимпиадалари, Шанхай ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар талабалари ўртасида муҳандислик йўналишларида, Туркий давлатлар техникумлари ўқувчилари ўртасида касб йўналишларида халқаро олимпиадаларда юртимиз ёшларининг иштирок этишини эшитиб жуда қувондим.

Бугун замон шиддат билан ривожланмоқда. АТ, сунъий интеллект таълим, тиббиёт, саноат, қурилиш, иқтисод каби соҳаларда кенг қўлланилмоқда. Институтимизда Миллий тарбиянинг рақамли педагогик таъминоти илмий-тадқиқот бўлими томонидан мактабгача таълим жараёнининг методик таъминотини ҳамда мактабда ўқитиладиган барча фанларда тарбиявий жараёнларни рақамли контентлар ва технологиялар билан бойитишга қаратилган илмий, ўқув-методик ишланмалар амалиётга татбиқ этилмоқда. Ушбу методик тавсиялар асосида ёшлар таълим-тарбиясига бағишланган подкаст, видеоконтент сценарийлари, тарбия ва таълимни бир мақсад атрофида рақамлаштириш орқали самарадорлик ҳамда сифатни оширишга қаратилган методикалар ишлаб чиқилмоқда. Ота-оналар, ўқитувчи ва ўқувчилар учун ёшлар тарбиясига оид замонавий қизиқарли маълумотлар, янгиликлар ҳамда рақамли контентлар “milliytarbiya.uz” электрон платформаси ва унинг мобил версиясига жойлаштириб боришяпти.

Маҳалла — кичик ватан

Биз — бугун 38 миллионли катта халқмиз. Машаққатли ва шарафли меҳнатимиз билан дунёда ҳурмат топаётган, эртанги кунга ишонч билан дадил бораётган, матонатли ва ғурури баланд миллатмиз. Ўзбекистон Қаҳрамони Иброҳим Ғафуров таъбири билан айтганда, миллатларнинг шаклланиши ва юзага чиқиши жуда-жуда узоқ ва ҳатто кўз илғамас жараёнларда кечади. Бу жараёнлар ҳеч қачон тўхтамайди.

Ўзбекистон аҳолисининг катта қисмини ёшлар ташкил этиши барчага маълум. Аҳоли йилига ўртача 2 фоизга ўсиб бораётган айни вақтда 1 миллиондан зиёд ўғил-қизларимиз катта ҳаётга кириб келмоқда. “Бир болага етти қўшни ота-она”, “Ватан остонадан бошланади” каби ўзбек халқ мақолларида фарзанд тарбиясига нафақат ота-она, оила аъзолари, балки бутун бир маҳалла масъуллиги таъкидланади.

Институтимизнинг “Маҳалла — оила — мактаб” ҳамкорлиги илмий-тадқиқот бўлими маҳаллалар, оилалар ва мактабларда амалга оширилаётган миллий тарбия жараёнларини илмий тадқиқ қилади. Бу жараёнда маҳаллаларнинг миллий тарбиявий ресурсларини тиклаш, ота-оналарнинг фарзанд тарбияси учун масъулиятини оширишнинг илмий асосланган стратегиялари ишлаб чиқилиб, такомиллаштирилади. “Маҳалла — оила — мактаб” ҳамкорлигининг илмий-назарий, услубий ва таҳлилий тадқиқотлари ўтказилади. Узлуксиз таълим тизимида миллий тарбия жараёни сифати ва самарадорлигини таъминлаш, халқаро дастур талаблари асосида такомиллаштиришга доир илмий тадқиқот ишлари олиб борилади. Бинобарин, ёш авлод, аввало, оилада тарбия олади, маҳалла муҳитида улғаяди, дўстлари, тенгқурлари билан вақт ўтказади, элга қўшилади. Миллий қадрият ва анъаналарни, кексалар ҳолидан хабар олиш, ёрдамга муҳтожларни қўллаш, тўй ва маъракага қўшилишни ўрганади. Мурожаатномада маҳаллаларнинг фаолияти алоҳида тилга олингани бежиз эмас. Барчамиз учун ҳам ота, ҳам она бўлган маҳаллага, шу асосда ватан тақдирига дахлдорлик туйғусининг юқорилиги ушбу институт, аввало, ижтимоий бирдамлик манбаи эканини кўрсатади. Маҳаллада яқинлар, дўсту биродарлар жамиятнинг бир бўлагига айланади. 2026 йил юртимизда “Маҳаллани ривожлантириш ва жамиятни юксалтириш йили” деб эълон қилиниши биз, педагоглар учун ҳам қувончли, ҳам масъулиятли йил бўлади. 9000 дан зиёд маҳаллани меҳр-оқибат, ҳамжиҳатлик, адолат ва тарбия масканига айлантиришдек эзгу мақсад йўлида хизматга шаймиз.

Жорий йилда маҳалла инфратузилмаси янада яхшиланиб, уларга янги Ўзбекистон қиёфаси олиб кирилади. Маҳалладаги ҳар бир хонадон тинч, обод, фаровон бўлса, ҳар бир инсон турмушидан рози яшаса, юрт ҳам обод бўлади. Бунинг учун, аввало, энг чекка ҳудудларда ҳам ичимлик сув, электр энергияси, маҳаллалар инфратузилмасини яхшилаш зарур. Мазкур ишларни амалга ошириш катта куч ва маблағ талаб этади. Президентимиз буларга ҳам аниқ ечимлар берди. Жумладан, вилоят, туман ҳокимларига самарасиз ва бир-бирини такрорлайдиган штат бирликларини қисқартириб, тежалган маблағни аҳоли ўртага қўйган масалаларни ҳал қилиш учун ажратишга рухсат берилмоқда. Бу орқали туманлар бюджетида йилига 5 триллион сўмлик қўшимча манба шаклланади ва у маҳаллалар инфратузилмасини яхшилашга сарфланади.

Илғор ғоялар — салмоқли инвестиция дегани

Мурожаатномада таъкидланганидек, мамлакатимизда янги ғоялар ва инвестицияларга шароит яратиш учун инновацион хаб ташкил қилинади.

Тошкент шаҳри, Бухоро, Фарғона ва Тошкент вилоятларида 4 та “Дата марказ”, 2 та суперкомпьютер ва 15 та олийгоҳда сунъий интеллект лабораторияси ташкил этилиши ҳам мазкур соҳа жадаллик билан ривожланаётганидан далолат беради.

Жорий йилда 7 та вилоятда, 2027 йилда эса қолган ҳудудларда Илғор касбий маҳорат техникуми ва “Касблар шаҳарчаси” фаолияти йўлга қўйилади.

Тиббиёт тизимида ҳам касбий таълимни ривожлантириш учун Буюк Британиянинг “Pearson” компанияси билан ҳар бир ҳудуддаги биттадан техникумда халқаро стандарт асосида ҳамширалар тайёрлаш бошланди. Ана шу техникумларга Германия, Швейцария, АҚШ, Япония каби давлатларнинг таълим дастурлари жорий этилади.

Шу асосда халқаро талабларга жавоб берадиган, хорижий тилларни биладиган ҳамширалар таркиби шакллантирилади. Ҳозирги вақтда янги технологиялар, рақамлаштириш ва сунъий интеллект таъсирида дунёда иш ўринларининг сони, шакли ва мазмуни кескин ўзгармоқда. Шу боис, жорий йилдан бошлаб ҳар йили камида 100 тадан техникум тўлиқ таъмирланиб, технологик ва талаб юқори бўлган касбларга мослаб жиҳозлаб борилади. Германия, Швейцария, Буюк Британия, Хитой, Корея каби давлатларнинг илғор таълим дастурлари жорий қилинган техникумлар сони 100 тага етказилади.

Бугун институтимизда ҳам ёш олимлар АТ ва сунъий интеллектга доир мавзуларда илмий тадқиқот ишларини олиб бормоқда. Келгусида таълим жараёнида АТ ва рақамли технологияларни дарс жараёнига татбиқ этишнинг самарали воситалари, усуллари ва технологияларини ишлаб чиқиш ҳамда уларни амалиётга татбиқ этишни мақсад қилиб қўйганмиз. Бунинг учун имкониятлар етарли. Улардан самарали фойдалана олсак бас.

Мулоҳаза

Глобаллашувнинг ижобий томонлари билан бирга салбий таъсирлари ҳам мавжуд. Айтайлик, бугунги кунда жамият олдида турган энг жиддий муаммолардан бири — гиёҳвандликнинг интернет тармоқлари орқали ёшлар ўртасида тарқалишидир.

Муродбек ЎРОЗАЛИЕВ,
Тошкент давлат юридик университети профессори

Уни йўқотиш эса ўзимизга боғлиқ

Шу боис, Президентимиз Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига йўллаган Мурожаатномасида гиёҳвандликка қарши курашиш масаласига ҳам алоҳида тўхталди, 2025 йилда 14 мингдан зиёд гиёҳвандлик жинояти қайд қилинган. Уларнинг 3 мингга яқинини ёшлар содир этгани барчамизни жиддий ўйлантириши кераклигини таъкидлагани бежиз эмас. Гиёҳвандликнинг аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида тарқалиши келажак учун хавф. Шундай экан, нима қилмоқ керак?

Фикримизча, ёшларни ушбу иллатдан асрашнинг энг муҳим омилларидан бири уларда аниқ ва мустаҳкам ҳаётий мақсадни шакллантиришдир. Бу орқали улар ўзлари учун ким бўлишни, нимани орзу қилишни ва қайси йўлдан боришни белгилаб олади.

Мутахассислар гиёҳвандлик воситалари, шу қатори психотроп моддаларга ружу қўйишнинг асосий сабаблари сифатида қуйидагиларни келтиради:

— ота-она назоратининг сустлиги;

— бўш вақтни мазмунли ташкил этмаслик;

— ёмон муҳит ва салбий дўстлар таъсири;

— ҳуқуқий ва маънавий билимлар етишмаслиги;

— ҳаётий мақсад аниқ эмаслиги.

Кўплаб давлатларда ёшларнинг гиёҳвандликка ружу қўйишининг олдини олиш ва унга қарши курашишда ўзига хос чоралар кўрилади. Масалан, Японияда бу иллатга қарши чоралар тўртта стратегик мақсадга қаратилган. Яъни унга кўра, ёшлар ўртасида гиёҳвандликни тугатиш ва ҳуқуқий-меъёрий онгни кучайтиришга, гиёҳванд моддаларга қарам шахсларни даволаш ва уларни жамиятга қайта мослаштиришни қўллаб-қувватлаш ҳамда яна гиёҳвандликка қайтишнинг олдини олишга, ноқонуний гиёҳванд моддалар савдоси билан шуғулланувчи ташкилотларни тугатиш, истеъмолчилар устидан қатъий назорат ўрнатишга, чегараларда гиёҳванд моддаларни олиб киришни тўсиш ҳамда халқаро ҳамкорликни ривожлантиришга катта эътибор қаратилади.

Шунингдек, ёшлар ўртасида гиёҳвандлик моддаларининг тарқалишини профилактика қилиш мақсадида мактабларда алоҳида дарслар ташкил этилади. Тегишли ҳуқуқ-тартибот органлари томонидан машғулотлар олиб борилади.

Швейцарияда эса бу сиёсат гиёҳванд моддаларнинг ишлатишни ва унинг фойдаланувчилар ҳамда жамият учун салбий оқибатларини камайтиришга қаратилган. Ушбу сиёсат тўрт босқичга асосланган: профилактика, терапия, зарарларни камайтириш ва жазони қўллаш. Гиёҳвандликка қарши курашиш борасида алоҳида “Гиёҳвандликсиз ёшлар уюшмаси” ташкил этилган. Мазкур ташкилот ёшлар ва уларнинг оилаларига маълумот, таълим ва қўллаб-қувватлаш хизматлари билан ёрдам беради.

Мамлакатимизда ушбу иллатга қарши курашиш масаласида жуда кўп ишлар олиб борилмоқда. Масалан, давлатимиз раҳбарининг 2025 йил 3 ноябрдаги “Аҳоли саломатлиги ва миллат генофондини гиёҳвандлик ва наркожиноятлардан самарали ҳимоя қилиш бўйича комплекс чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармони ҳамда Ўзбекистон Республикасида гиёҳвандлик ва наркожиноятларга қарши курашиш бўйича 2024-2028 йилларга мўлжалланган миллий стратегия бу борада муҳим аҳамият касб этади. Белгиланган вазифаларга кўра, гиёҳвандлик ва уюшган наркожиноятчиликка қарши курашишни сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш орқали аҳолини, биринчи навбатда, ёшлар саломатлиги ҳамда миллат генофондини самарали ҳимоя қилиш бўйича комплекс чора-тадбирлар кўриляпти.

Мурожаатномада “Ким бу вазифа фақат ҳуқуқ-тартибот идораларининг иши, деб ўйласа, хато қилади. Юртимиздаги ҳар бир бола, ҳар бир ёш — бизнинг фарзандимиз, уларни гиёҳвандлик чангалига ташлаб қўйишга асло йўл қўймаймиз.

Гиёҳвандликни таг-томири билан буткул йўқотиш, ёшларимизда кучли маънавий-руҳий иммунитетни шакллантириш бўйича барча куч ва имкониятларимизни сафарбар қиламиз.

Бу — Президентнинг топшириғи, бу — ота-оналарнинг хоҳиш-истаги, бу — жамиятнинг талаби!”, дея таъкидланди.

Албатта, ёшлар ўртасида гиёҳвандликнинг олдини олиш учун тизимли ишлар олиб борилиши керак.

Аввало, фарзандларнинг бу каби зарарли иллатлардан узоқ юриши, албатта, оиладаги тарбияга боғлиқ. Оила — биринчи ва энг муҳим мактаб. Ёшларни турли зарарли иллатлардан, жумладан, гиёҳвандликдан асрашда оиланинг ўрни беқиёс. Ота-оналар фарзандлари билан доимий очиқ мулоқот қилишни, уларнинг дардини эшитишни одатга айлантириши керак. Қачонки, фарзанд ота-онани фақат назорат қилувчи эмас, балки ишончли таянч ва маслаҳатчи сифатида қабул қилса, у муаммоларига ечимни кўчадан ёки нотўғри муҳитдан эмас, ўз оиласидан излайди.

Иккинчидан, ёшлар ўртасида таълим муассасаларида амалиётчи ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ходимлар иштирокида доимий ва мунтазам профилактика олиб бориш зарур. Таълим муассасаларида гиёҳвандликнинг зарарлари ҳақида очиқ мулоқотлар, учрашувлар, давра суҳбатлари ташкил этилиши лозим.

Учинчидан, давлатимиз томонидан спорт ва маданиятни ёшлар орасида кенг тарғиб қилиш даркор. Бу борада спорт тўғараклари, ижодий студиялар, китобхонлик клублари — ёшларни соғлом ҳаётга етакловчи энг тўғри йўлдир.

Тўртинчидан, жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни ошириш орқали гиёҳвандлик учун қонунчиликда белгиланган жавобгарликни ёшларга содда ва аниқ тушунтириш муҳим. Хусусан, бу борада Адлия вазирлиги томонидан доимий ташкил этилаётган ва самарали натижа бераётган ҳуқуқий тарғибот тадбирларини янада фаоллаштириш мақсадга мувофиқ. Бинобарин, ёшлар мамлакат таянчи, миллат келажаги. Улар соғлом, билимли ва маънан баркамол бўлсагина, жамият тараққий этади. Шу боис, гиёҳвандликка қарши курашиш фақат ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг эмас, балки бутун жамиятнинг умумий вазифасига айланмоғи шарт.

Ёшлар, айниқса, вояга етмаган шахсларнинг гиёҳвандлик воситаларини истеъмол қилишининг олдини олиш, шунингдек, бошқаларни ҳам бунга жалб қилганларни жазолашдан кўра, аввало, огоҳлик чораларини кўриш муҳим аҳамиятга эга. Хусусан, гиёҳвандликка чалинган, жиноят содир этганлар мажбурий амбулатория кузатувида бўлиши ёки нарколог мутахассис томонидан даволаш чорасини қўллаш яхши самара бериши мумкин. Шу билан бирга, оммавий ахборот воситалари ёрдамида тарбиявий, тушунтириш ишларини олиб бориш ҳам жуда муҳим аҳамиятга эга.

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news yuz.uz_news
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

19 январь – Маҳмудхўжа Беҳбудий туғилган кун

СУНЪИЙ АҚЛ: ЖАДИД ҚАЛБИДАН ЧИҚҚАН ИЛК ҲАЙҚИРИҚ

Юртимиз тараққиётининг сўнгги тўққиз йиллик даврида жадидларга муносабат давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Улар фаолиятини ўрганиш, номларини тиклаш, ишларини давом эттириш ҳамда армонларини рўёбга чиқариш борасида қатор салмоқли вазифалар бажарилди. Хусусан, Президентимизнинг “Туркистон жадидлик ҳаракатининг асосчиси, атоқли адиб ва жамоат арбоби, ношир ва педагог Маҳмудхўжа Беҳбудий таваллудининг 150 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида”ги қарори бу борадаги саъй-ҳаракатларни мутлақо янги босқичга олиб чиқди.

Ҳалим САИДОВ,
Ўзбекистон Журналистика ва оммавий коммуникациялар университети профессори, филология фанлари доктори

Халқимизда дунёқарашни кенгайтириш учун кўп ўқиш ёки дунё кезишга доир турли мақоллар, ҳикматлар мавжуд. Ислом оламида “Ўқиш ақлни бойитар, сафар эса қалбни” деган нақл кенг тарқалган. Японлар орасида “Китоб — уйдаги устоз, сафар — йўлдаги устоз”, инглизларда эса “Ўқимаган саёҳатчи кўради, ўқигани англайди” деган мақоллар машҳур.

Маҳмудхўжа Беҳбудий бу икки юмуш — ўқишни ҳам, саёҳатни ҳам мукаммал бажаришга ҳаракат қилган. 1899 йилдаги илк сафари унинг дунёқарашини буткул ўзгартириб юборгани ўз даврида эътироф этилган. Аллома бу саёҳати ҳақида алоҳида мақола ёзмаган бўлса-да, 1914 йилдаги сафари таассуротларини “Ойина” журналининг бир неча сонида чоп эттирган.

Шарқнинг Европа мустамлакасига айлантирилгани, Марказий Осиёнинг чор Россияси томонидан маҳв этилиши оқибатини кўриб, гегемон давлатларнинг макр, зулм ва ёлғон асосига қурилган сиёсатидан юраги зада бўлган Беҳбудий Ақсо масжиди зиёрати давомида барча пайғамбарларни ёдга олиб, Яратганга бундай муножот қилади:

“Илоҳо! Бу азиз ва фаъол бандаларинг ҳурматидан бизга басират бер! Эшитар қулоқ, англар ақл бер! Оҳ, у эзгулар қандай эканлар? Биз на ҳолдамиз? Оҳ, қадар анбиё, авлиё, машоҳирлар келиб, биз — инсонлар учун шариатлар, тариқатлар, маърифатлар ваъз этиб, бизни ҳақиқатга даъват этиб эканлар. Биз, гумроҳлар йўлдан чиқиб, ҳазизи нафсониятга куллиян (буткул) чўмубмиз. Букун ўзларини маданият ва инсониятни(нг) энг олий табақасинда деб ёлғондан даъво этадурган инсонлар ваҳшониятни(нг) энг асфал (тубан) даражасинда қўл ва аёқ урарлар. Миллиёнлар ила бани одамнинг боиси кулфати ва мусибати бўлурлар.

Эй Оллоҳи азим уш-шаън! Бу магар санинг ғазабингмидур? Афв эт, биз, инсонларни ҳидоят эт! Ер юзинда сулҳ ва салоҳи умумий ато айла, инсонларга инсоният бер! Золимларга қаҳр эт, маҳв бўлсун зулм, яшасин адолат ва ҳаққоният, омин...”.

Бу дуо — муножот шаклидаги матн Маҳмудхўжа Беҳбудий тафаккурининг энг теран қирраларини очиб беради. У фақат диний илтижо эмас, балки ижтимоий, сиёсий ва маънавий баёнотдир. Унинг бугунги аҳамиятини бир неча ракурсда таҳлил қилиш мумкин.

Беҳбудий Яратгандан мол-давлат ёки куч-қудрат эмас, балки басират, яъни ҳақни кўра билиш қобилиятини ато этишини сўрайди. Бу жуда муҳим жиҳат. Алломанинг фикрича, инсоннинг асосий фожиаси жаҳолати эмас, балки англамай туриб даъво қилиши, яъни кўзи бўла туриб кўрмаслигидир. Ҳозир ҳам шундай — ахборот кўп, лекин унинг моҳиятини англайдиганлар кам. Шу маънода, Беҳбудийнинг “эшитар қулоқ, англар ақл” ҳақидаги тилаги нафақат XX, ҳатто XXI асрда ҳам инсоният учун энг долзарб аҳамиятга эга.

Жадидлар йўлбошчисининг “ўзларини маданият ва инсониятни(нг) энг олий табақасинда деб ёлғондан даъво этадурган инсонлар…” деган маломати бугун янада оғир янграйди. Замонавий қуроллар, технологиялар, миллатчилик, сохта демократия шиорлари ортида урушлар, қирғинлар, иқтисодий зулм яшириниб турибди.

> **БЕҲБУДИЙ ЯРАТГАНДАН МОЛ-ДАВЛАТ ЁКИ КУЧ-ҚУДРАТ ЭМАС, БАЛКИ БАСИРАТ, ЯЪНИ ҲАҚНИ КЎРА БИЛИШ ҚОБИЛИЯТИНИ АТО ЭТИШИНИ СЎРАЙДИ.**

Демак, Беҳбудий маданиятни ахлоқдан узилган тараққиёт сифатида кўради ва буни инсоният учун энг хавфли ҳолат деб баҳолайди. Бугунги глобал дунё тартиби ҳам айнан шу муаммо билан юзма-юз турибди. Унинг “ҳазизи нафсониятга куллиян чўмубмиз” деган фикри айбни, аввало, ўзимиздан қидиришга даъват. Шунингдек, “Душманни лаънатлашдан олдин жамиятингни уйғот, муаммоларга ечим топ” қабилида билдирилган жадидларга хос позициядир. Бунинг учун виждон амрига бўйсуниб, адолатни биринчи ўринга қўйиш керак. Шу жиҳатдан Беҳбудий инсонни ташқи душмандан олдин ички душманга — нафсга қарши курашга чорлайди.

Бугунги ёшлар сунъий ақл ёрдамида янгиликлар яратишга ҳаракат қилмоқда. Биз эса сунъий идрокка жадидликнинг умумий мафкурасида Беҳбудийдан олинган мазкур фикр(матн)нинг ўрнини очиб бериш топшириғини бердик. Ажиб жавоблар олинди. Қисқартириб келтирамиз:

“Бу фикрга жадидлик мафкурасида марказий руҳий-ғоявий ҳужжат сифатида қаралиши мумкин. У жадидликнинг нима эканини эмас, балки нега пайдо бўлганини энг очиқ ва оғриқли тарзда ифода қилади. Қуйида фикрнинг жадидлик умумий мафкурасидаги ўрнини аниқ ракурсларда кўриб чиқамиз.

Биринчидан, жадидлик, аввало, маънавий исён. Уни кўпинча янги мактаб, янги алифбо, матбуот, театр доирасида чеклаб қўйишади. Аслида, булар сабаб эмас, восита. Ушбу матнда жадидлик — маънавий исён, инсоннинг жаҳолатга, сукутга, кўникилган зулмга қарши ичидан кўтарилган фарёди экани яққол сезилади.

Беҳбудий муножоти — жадид қалбидан чиққан илк ҳайқириқ.

Иккинчидан, жадид мафкурасида дин сукут эмас, ҳаракатни билдиради. Бунда жадидларнинг динга муносабати жуда аниқ-тиниқ очиб берилган. Жадидлар динни инкор қилмайди, лекин уни музлатиб қўйишга ҳам қарши. Беҳбудийнинг илтижосида шариат, тариқат, маърифат, ҳақиқат занжири келтирилади. Бу тасниф жадидликдаги исломий модернизм асосидир.

Учинчидан, “айбни ўзимиздан қидириш” тушунчаси — жадид тафаккурининг меҳвари. Матнда “биз, гумроҳлар йўлдан чиқиб…” деган жумла бор. Бу жуда муҳим. Жадидлик ҳамма бало сабабини фақат мустамлакада кўрмайди, балки ички жаҳолат, қўрқув ва нафсни асосий фожиа деб билади. Шу жиҳатдан ҳам бу матн жадид мафкурасида ўзини ўзи танқид қилиш маданиятини кучайтиради.

Тўртинчидан, жадидликнинг глобал қараши масаласи. Беҳбудий фикри фақат Туркистон ҳақида эмас. У дунё бўлиб олинаётгани, маданият ниқобидаги ваҳшийлик, миллионлаб инсонлар фожиаси ҳақида сўзлайди.

Демак, жадидлик фақат маҳаллий ислоҳот эмас, балки умуминсоний адолат ғоясига боғлиқ ҳаракатдир. Ушбу матн жадидларнинг дунёқарашини глобал ахлоқий позиция даражасига олиб чиқади.

Бешинчидан, бу матнда жадидликнинг виждони акс этган. Жадидликни яхлит тизим сифатида тасаввур қилсак, мактаб — унинг ақли, матбуот — тили, театр — кўзи, сиёсий фаоллик — қўли бўлса, бу матн виждонидир. Унда йиғи ва мунг бор, айблов бор, илтижо бор, умид бор. Жадидлик айнан шу руҳда ҳаракатда бўлган.

Якуний хулоса шуки, бу матн жадидлик мафкурасида дастур эмас, қонун эмас, лекин руҳий асос, ахлоқий ўзак, ҳаракатга келтирувчи оловдир. Агар жадидликни тушунмоқчи бўлсак, уни шу муножотни таҳлил қилишдан бошлаш керак. Чунки жадидлик, аввало, Яратган олдида ҳам, тарих олдида ҳам жавобгарлик ҳиссидир”.

Баъзи камчиликларни ҳисобга олмаганда, сунъий ақл жадидлик ғоялари ҳақида мантиқли ва жуда таъсирли хулоса бермоқда. Уларни бойитиш учун бу борадаги янги тадқиқотларни тармоқларга мунтазам киритиб боришимиз навбатдаги вазифалардан.

Муносабат

МАКТАБЛАРГА 10 МИЛЛИОН КИТОБ

Президентимизнинг Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномасида ўтган йилги натижалар холисона таҳлил қилиниб, мамлакатимизнинг иқтисодий, ижтимоий ва маънавий ривожланиши учун муҳим вазифалар белгилаб берилди. Ҳужжат мазмуни тарбиянинг маҳалладан бошланишидан иқтисодиёт, таълим сифатини ошириш, илм-фан, маданият ва космик тадқиқотларгача бўлган масалаларни қамраб олган. Шу ўринда мактаб кутубхоналарининг ҳар йили 10 миллион дона бадиий адабиёт билан таъминланиши ҳамда илк ўзбек фазогирининг космосга учирилиши мантиқий боғлиқдай туюлди...

Маҳмуда ИСАБОЕВА,
журналист

Кейинги йилларда китобхонликка жуда катта эътибор қаратиляпти. Мутолаани тарғиб этувчи турли танловлар, маънавий-маърифий кўрсатувлар, китоб фестивалларини ҳамда адабий учрашувлар ташкил қилинмоқда. “Китобхон-шоу”, “Энг фаол китобхон”, “Ёш китобхон”, “Китобсевар оила” каби танловлар орқали китоб мутолаасига қизиқиш мамлакат миқёсида кенгайиб, янада мустаҳкамланмоқда. Турли кўрсатув ва радиоэшиттиришлар орқали адабиёт, мутафаккирлар ҳаёти ва ижоди ҳақида берилаётган маълумот ва эслатмалар ҳам кенг жамоатчилик, хусусан, ёшларнинг дунёқарашини бойитишга ҳисса қўшяпти.

Шунингдек, нашриётлар ва китоб дўконларига берилаётган имтиёзлар, замонавий босмаханалар ташкил этилиши, электрон китоблар ва аудиокитоблар тайёрлаш тизими ривожи ҳам китоб тарғиботини кучайтирди. Айниқса, рақамли технологиялар ёрдамида китобга осон етиб бориш имконияти яратилгани нодир ёки қимматбаҳо китобларнинг ҳам олиб ўқилишини осонлаштирди. Бу китобхонлик тарғиботи мамлакатимизнинг чекка ҳудудларида ҳам кенг қулоч ёйганини билдиради.

Энг муҳими, бу ишлар ёшларни маънавий баркамол, мустақил фикрлайдиган, ватанпарвар ва билимли инсонлар этиб тарбиялашга қаратилган. Чунки китоб инсон тафаккурини чархлайдиган, эзгуликка етаклайдиган энг ишончли манба. Шу боис, китобхонликни ривожлантириш нафақат маданий, балки стратегик аҳамиятга эга.

Ҳозир мамлакатимизнинг ҳар бир шаҳри ва туманида ахборот-кутубхона марказлари самарали фаолият юритмоқда. Улар аҳолининг ахборотга эҳтиёжини таъминлаш, фуқароларга тезкор, ишончли ва замонавий ахборот манбаларини тақдим этишда муҳим ўрин тутади. Кутубхоналар нафақат анъанавий китоблар орқали, балки электрон ресурслар, рақамли маълумотлар базалари, интернет хизматлари орқали ҳам китобхонларга кенг имконият яратяпти.

Албатта, соҳа ривожида кадрлар масаласи ҳам алоҳида аҳамият касб этади. Бугун кутубхоначиликни замон талабларига мос равишда ривожлантириш учун малакали, билимли ва ташаббускор кадрлар тайёрлаш устувор вазифалардан. Президентимизнинг 2019 йил 7 июндаги “Ўзбекистон Республикаси аҳолисига ахборот-кутубхона хизмати кўрсатишни янада такомиллаштириш тўғрисида”ги қарорида ҳам бу масала алоҳида қайд этилган. Унинг ижроси доирасида олий маълумотли, замонавий ахборот-коммуникация технологияларини пухта эгаллаган мутахассислар тайёрланиб, соҳа тараққиёти учун мустаҳкам пойдевор қўйилмоқда.

Дунёнинг қиёфаси ўзгарди. Аҳолига қулайлик яратиш учун ҳамма жабҳа рақамлаштирила бошлади. Демак, ушбу соҳага ҳам инновацион фикрлайдиган, таҳлил қила оладиган, ахборот билан ишлаш маданиятига эга, замонавий хизмат турлари ва илғор тажрибалардан хабардор янги кадрлар керак. Бу эса кутубхоначилик тизимининг сифат жиҳатдан янги босқичга кўтарилиши, аҳолига кўрсатилаётган ахборот хизматлари сифатининг ошишига олиб келади.

Ғапимни кутубхоналарга етказиш режалаштирилган 10 миллион китоб ва биринчи ўзбек космонавтини космосга юбориш учун тайёргарлик кўрилаётганидан бошлаган эдим. Назаримда, китоб ва китобхонликка эътибор билан космосга учиш ўзаро боғлиқ. Мамлакатимизда китоб тарғиботи ҳозиргидай давом этар экан, биз космосга кўтарилибгина қолмай, Мирзо Улуғбек бобомиз бошлаб берган космик тадқиқотларни давом эттирамиз ҳамда бу борада оламшумул кашфиётлар қиламиз.

ГАЗЕТАДАГИ МАТЕРИАЛЛАРНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИДА ЎҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

“Янги Ўзбекистон” ва “Правда Востока” газеталари таҳририяти” ДМ

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Салим ДОНИЁРОВ

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.
Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.
Газета таҳририят компьютер марказида саҳифаланди.
Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “ШАРҚ” НМАК масъул.
Босмахона телефони: (71) 233-11-07.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. **Буюртма** Г-146.
32015 нусхада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. **Қоғоз бичими** А2.
Баҳоси келишилган нархда.

“ШАРҚ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Баҳор Хидирова
Мусаҳҳиҳ: Акбар Қаршиев
Дизайнер: Хуршид Абдуллаев

Манзилимиз:
100060, Тошкент шаҳри,
Шаҳрисабз кўчаси, 85-уй

ЎзА якуни — 21:15 Топширилди — 22:50

Қабулхона: (71) 233-56-33 Девонхона ва эълонлар: (71) 233-70-98 E-mail: info@yuz.uz Веб-сайт: www.yuz.uz: (71) 233-47-05